

Innhold:

VIRKNINGER AV
INVESTERINGSAVGIFT OG
-TILSKUDD

✓ REGIONAL PROBLEMS
IN NORWAY

EFTA AND REGIONAL
DEVELOPMENT

BANKSTRUKTURPOLITIKK

MYNTUTVALGETS
INNSTILLING

OSIALØKONOMEN

MAI

svarlige redaktører:

Irving S. Andersen

Age R. Sørsveen

daksjonsmedlemmer:

Dag Bjørnland

Harald Fure

Redaksjonsutvalg:

sker Arne Amundsen

Universitetslektor

Gunnar Bramness

sulent Einar Forsbak

sulent Johan Frøland

anuensis Kåre Gisvoll

torsjef Eskild Jensen

oecon. Kristen Knudsen

oecon. Jan E. Korsæth

oecon. Tore Lindholt

oecon. Bjørn Tryggeset

it.ass. Per H. Vale

INNHOLD

*Eid:*ninger av investe-
gsavgift og -tilskudd
Investeringsskalkylen 3*Brofoss:*nal Problems in
two-way 8*n Berg:*Aspects of EFTA's
activities in the Field
Regional Develop-
ment 19bankstrukturpoli-
— et bomskudd? 24*Fritsvold:*
spig innstilling fra
utvalget 26*Brox:*
til dosent Hans Heli 29
itt 31

I A L Ø K O N O M E N

Utgitt av
økonomisk Samfunn.
nmer med 10 nummer
r og sendes gratis til
enningens medlemmer.Postadresse:
oks 1501, Vika, Oslo 1
Budadresse:
e Vollgt. 11, rom 705.
iseveien 92, rom 420.nementspris kr. 40,—
Enkeltnummer kr. 4,—*Nordisk samarbeid*

SOSIALØKONOMEN har tidligere behandlet spørsmålet om nordisk samarbeid på lederplass, siste gang før det nå avholdte København-møte. Vi mente da at Norge, nettopp på grunn av sin fortid, burde markere sterke en positiv innstilling til de nordiske samarbeidsbestrebelsjer. Vi kan vel neppe si at den norske regjering hittil har klart å overbevise opinionen om sin positive holdning. På tross av en tilsynelatende stor velvillighet, eksisterer det en sterk skepsis til vår oppriktighet; dette fordi våre regjeringsmedlemmer ikke har klart å sette ut i praktisk handling hva de sier i ord.

Vårt syn på det nordiske samarbeid skal imidlertid testes på nytt og på et meget alvorlig sett, det utredningsarbeid som ble avtalt på København-møtet foreligger ferdig, forhåpentligvis tidlig neste år.

Vi vil allerede nå rette en advarende pekefinger mot en type resonnementer som vi har sett hyppig forekomme i forbindelse med vurderinger av fordeler og ulemper ved et eventuelt utvidet samarbeid mellom de nordiske land.

Det blir pekt på at etableringen av en nordisk tollunion vil være et meget vesentlig element i et utvidet samarbeid. Det hevdes så at Norge ikke vil oppnå økonomiske fordeler ved innføringen av en tollunion; den endring i tollsatser som harmoniseringen med de øvrige nordiske land fører med seg, vil derimot kunne gi oss direkte økonomiske ulemper. Dette er trolig riktig. Selvom dagens tollsatser er et resultat av en internasjonal forhandlingsmekanisme, så er det rimelig å tro at, gitt total tollbehandling, så er den nåværende tollstruktur tilnærmet optimal for det næringsliv vi nå har. Enhver vridning i denne tollstruktur må derfor kunne betraktes som økonomisk lite heldig. Etableringen av en nordisk tollunion vil derfor antageligvis ikke gi Norge en økonomisk gevinst, men vi må vel tro at vi skal kunne forhandle med våre nordiske partnere slik at de økonomiske ulemper heller ikke behøver å bli særlig store.

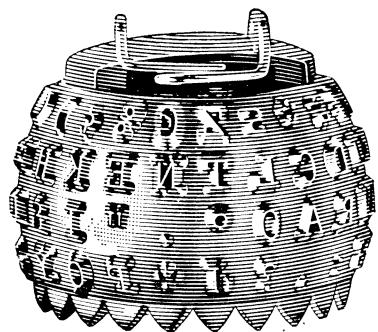
Det vi vil rette en advarende pekefinger mot er at man lar denne type økonomiske resonnementer bli hovedpunkter i ens vurdering av ønskeligheten av det nordiske samarbeid. Det ligger et moment her å ta hensyn til, men dette er ikke den fundamentale sak. Men hva skal man da legge vekt på?

Det som etter vår mening er det fundamentale er den kjennsgjerning at de nordiske land innenfor en overskuelig framtid vil være en del av EEC, en del av et utvidet europeisk Fellesmarked. Hvor lang tid dette vil ta er det ingen gitt å si; det kan ta 5, 10 eller 20 år. Det vi vet er at det er så sterke krefter i sving for å få dette til, at denne utvikling vil tvinge seg fram før eller senere.

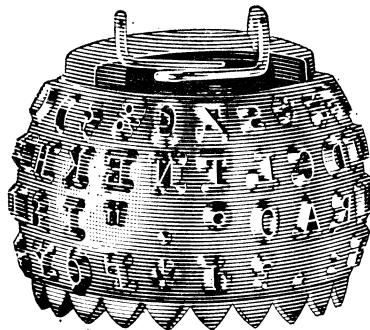
I Norge har det vært mange som har vært sterkt skeptiske til et norsk medlemskap i EEC. I dag er vel situasjonen den at de fleste ser dette som en uungåelig utvikling. Problemstillingen er i dag hvordan skal vi få framført våre meninger, vårt politiske syn, på en effektiv måte innenfor et utvidet Fellesmarked.

Det er her det nordiske samarbeidet kommer inn med full tyngde. Et etablert forpliktende nordisk samarbeid vil gjøre at de nordiske land kan opptre sterke innad i Fellesmarkedet. En felles nordisk opptreden basert på et tradisjonsrikt samarbeid, vil gi nordisk økonomisk og politisk filosofi en langt større mulighet til å slå igjennom i Fellesmarkedet.

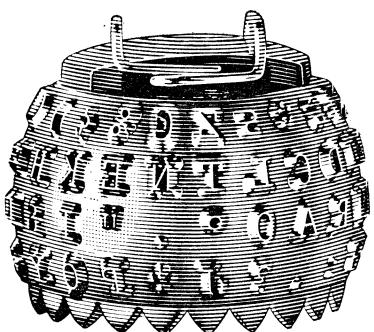
Men skal vi klare å etablere et grunnlag som gis gjennomslagskraft for den nordiske økonomiske ideologi, må vi konstruere et nordisk samarbeid som viser vei, et samarbeid som viser hvordan vi i fellesskap f.eks. løser våre arbeidsmarkedsproblemer, vår distriktsproblemer, våre problemer i primærnæringene og som viser hvordan vi vil hjelpe u-landene.

Fransk

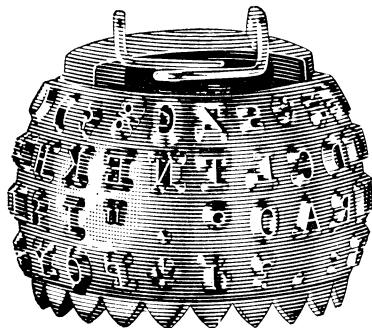

Tysk

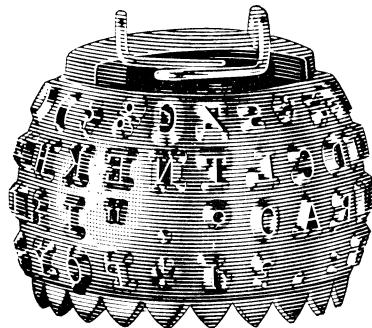

Spansk

Ny IBM 72

Engelsk

Norsk

Velg hode — Velg språk på én og samme maskin

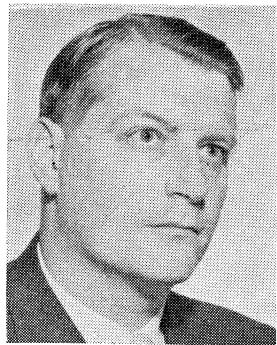
Ny IBM 72 «kulemaskin». En skrivemaskin som løser Deres problemer når fremmede språk skal skrives. Å korrespondere med utenlandske forretningsforbindelser byr nå ikke lenger på noen maskinproblemer. Deres sekretær kan — på én og samme maskin — raskt bytte ut skrivehodet til det språk hun skal skrive. Ønsker De spesielle tegn, kan vi lett ordne det. På hvert av skrive-

hodene kan vi montere inn 4 spesialtegn. Den nye IBM 72 gjør at De ikke lenger trenger spesialmaskiner. For med én og samme maskin og forskjellige skrivehoder kan De dekke **alle** Deres spesielle behov. På norsk kan De velge mellom 13 forskjellige skriftyper — og fortsatt er IBM 72 verdens raskeste skrivemaskin. Ta kontakt med IBM i dag!

IBM

IBM-huset, Dronning Mauds gt. 10, Oslo 1 - Tlf. 20 54 50

B E R G E N — T R O N D H E I M — S T A V A N G E R — P O R S G R U N N — S A R P S B O R G
18 155 30 644 27 514 52 703 52 311

Virkninger av investeringsavgift og -tilskudd i investeringsskalkylen

AV FORSKNINGSSTIPENDIAT CAND. OECON. JOHN EID

Innledning.

Det er i de siste årene blitt mere vanlig å trekke bekatningen inn i investeringsskalkylen. Dette gjelder i ørlig grad inntektsskatten. For inntektsskatten kan da variere ulike skattemessige faktorer som nominell skattesats, avskrivningstempo og avskrivningsgrunnlag og undersøke i hvilken grad disse påvirker entabiliteten. Andre former for positive og negative skatter kan også trekkes inn i investeringsskalkylen. Jeg tenker her på formueskatt, indirekte skatter, stønader m.v. En kan også ta med forutsetninger om endringer i prisene.

I denne artikkelen skal vi behandle virkninger av investeringsavgift og investeringstilskudd.

Både investeringsavgift og investeringstilskudd har den senere tid vært gjenstand for diskusjon. Vi har vårt land en generell investeringsavgift på maskiner og bygninger, og Sandbergkomitéen har foreslått en øravgift på investeringer.

Investeringstilskudd blir benyttet som virkemiddel bl.a. i jord- og skogbruk. Det blir gitt direkte investeringstilskudd til bygninger i jordbruket, til nydyrkning m.v. I skogbruket blir det gitt tilskudd til skogkultur og veier. Disse tilskuddene er forøvrig foreslått p.g.a. konjunktursituasjonen. I Storbritannia har en britisk regjering foreslått investeringstilskudd til oppbygning av en aluminiumsindustri.

Vi skal ikke her ta disse virkemidlene opp til drøfing i sin fulle rekkevidde, men bare måle effekten på entabiliteten av en investering.

Når en trekker beskatningen inn i investeringsskal-

kylen, er det vanlig å forutsette at skattene ikke kan overveltes på priser og lønninger. Denne overveltingseffekten av de ulike skatter eller tilskuddene kan naturligvis nøytralisere virkningene på rentabiliteten. I særlig grad mener man dette gjør seg gjeldende for indirekte skatter. I denne artikkelen skal vi forutsette at skatten eller tilskuddet ikke overveltes. For øvrig kan en rent illustrasjonsmessig trekke overveltingseffekten inn i investeringsskalkylen. Det vil imidlertid bli for omfattende å ta opp dette problemet her.

Kalkyle før skatt.

Vi legger til grunn en generell kalkyle for å illustre virkningen av avgift og tilskudd. Følgende betegnelser benyttes.

A = anskaffelsesverdien av investeringssobjektet (kostprisen).

d_i = nettoinnbetaling på tidspunkt i .

n = brukstid, økonomisk levetid.

r = rentefot før skatt.

r_s = rentefot etter skatt.

t_o = sats for investeringsavgift — og investeringstilskudd.

t_e = effektiv skattesats.

Anskaffelsen av investeringssobjektet forutsetter vi finner sted på tidspunkt 0 og nettoinnbetalingene ved utgangene av år 1, 2, ..., n .

Vi kan derved sette opp følgende investeringsskalkyle før skatt:

$$(1) A = \sum_{i=1}^n \frac{d_i}{(1+r)^i}$$

Løser vi (1) med hensyn på r finner vi investeringens interne rentefot. Denne rentefoten betegnes for rentefot før skatt, fordi investeringskalkylen (1) omfatter ut- og innbetalinger uten hensyn til skatteinlegg.

Kalkyle etter skatt.

Vi kan så innføre ulike skatter i (1) under forutsetning av at kostpris og nettoinnbetalning er uforandret av skatteinlegg. En investeringsavgift vil først og fremst komme som et tillegg til kostprisen, men den kan også regnes på grunnlag av visse framtidige utbetalinger f. eks. til reparasjoner. (1) kan således representere en større investering f. eks. et fabrikkanlegg som kan bli fulgt av en rekke marginal investeringer som inngår i $d_1 \dots d_n$, og hvor d_n kan tenkes å representere salget av hele anlegget. I slike tilfelle ville vi kunne beregne den samlede avkastning (rente) nøyaktig og få klart fram den samlede virkning av et tilskudd eller avgiftspålegg for en bedrift. Ofte vil imidlertid kalkyler av denne type bare representere marginale investeringer hvor nettoinnbetalingsrekken angir den endring som en investering forårsaker i bedriftens samlede betalingsstrøm.

Investeringsavgift (tilskudd) innfører vi så på følgende måte i investeringskalkylen:

$$(2) A(1+t_o) = \sum_{i=1}^n \frac{d_i}{(1+r_s)^i}$$

Sammenliknet med (1) kommer nå $t_o \cdot A$ som et tillegg til kostpris A . Leddet vil være positivt når investeringen blir belastet med investeringsavgift og negativt når det blir gitt tilskudd. Videre er nettoinnbetalingsrekken uforandret av skatteinlegg. Med grunnlag i (2) kan en nå beregne rentefot etter skatt og ved å sammenligne med rentabiliteten før skatt vil en få et uttrykk for skattebelastningen eller fordelen ved tilskudd.

Effektiv skattesats.

For å illustrere virkningen på rentabiliteten innfører vi begrepet den effektive skattesats. Dette begrepet defineres slik:

$$(3) t_e = \frac{r - r_s}{r}$$

Rentabiliteten angir hvilken avkastning man opp-

når av den kapital som på ethvert tidspunkt er bundet i prosjektet. Rentabiliteten er således en målestokk for den inntekt man oppnår av en investering. Den effektive skattesats viser derfor hvilken andel av inntekten som betales i skatt eller som blir gitt i tilskudd. Er eksempelvis rentabiliteten før skatt 10 % og etter skatt 5 % vil den effektive skattesats bli:

$$t_e = \frac{0,10 - 0,05}{0,10} = 0,5. \text{ d.v.s. } 50\%.$$

Dette begrepet er tjenelig når en skal foreta isolerte sammenligninger for virkninger av inntektskatt, investeringsavgift, tilskudd, formuesskatt o.s.v. Reduseres således inntektskatten (ved en gitt kombinasjon av skattesats og skattemessige avskrivninger), eller investeringsavgiften rentabiliteten med halvparten vil virkningene av disse skattene målt i forhold til inntekten være den samme. Den effektive skattesats vil være 50 % for dem begge. Det er også muligheter til å slå sammen virkningen av ulike skatter og tilskudd og måle effekten på rentabiliteten. Den effektive skattesats kan også sammenlignes med de skattesatser som anvendes for lønnsinntekter.

Konstant inntjeningsevne.

Vi skal av kalkyletekniske grunner forutsette en konstant inntjeningsevne eller nettoinnbetalingsrekke — d.v.s. vi setter $d_1 = d_2 = \dots = d_i = \dots = d$

(1) blir da omformet til

$$(4) A = d \sum_{i=1}^n \frac{1}{(1+r)^i} = d \frac{(1+r) - 1}{(1+r)^n \cdot r}$$

Setter vi kostprisen lik 1 ($A = 1$) vil automatisk

$$(5) d = \frac{(1+r)^n \cdot r}{(1+r)^n - 1}$$

som er den såkalte amortiseringsfaktor eller kapital-tjenestefaktor og hvor r er rentefot før skatt. Når vi velger en slik forutsetning kan vi således på forhånd fastsette rentabiliteten før skatt. Etter skatt vil kalkylen bli slik :

$$(6) 1 + t_o = d \sum_{i=1}^n \frac{1}{(1+r_s)^i} = \frac{(1+r)^n \cdot r}{(1+r)^n - 1} \cdot \frac{(1+r_s)^n - 1}{(1+r_s)^n \cdot r_s}$$

Relasjon (6) gir sammenhengen mellom parametrerne t_o , r og r_s , som kan uttrykkes på denne måte:

$$(7) r_s = f(t_o, n, r)$$

Vi kan nå variere investeringsavgiften (tilskudd), brukstid og rentabiliteten før skatt og vise virkningsene på rentabiliteten etter skatt, t_o forutsetter vi kan inta både positive og negative verdier.

Spesialtilfeller.

Vi skal først se på 2 spesialtilfeller for variasjonen i brukstiden, $n = \infty$ og $n = 1$. Dette vil antyde hvilke virkninger investeringsavgiften (tilskuddet) kan ha for kortsiktige og langsiktige investeringer under de forutsetninger vi legger til grunn.

Når $n = \infty$, får kalkylen (6) følgende form:

$$8) 1 + t_o = \frac{r}{r_s}$$

$$9) r_s = \frac{r}{1 + t_o}$$

Rentabiliteten blir i dette tilfelle endret med faktoren

$$\frac{1}{1 + t_o}$$

Den effektive skattesats blir:

$$10) t_e = \frac{r - \frac{r}{1 + t_o}}{r} = \frac{t_o}{1 + t_o}$$

Den effektive skattesats blir her noe mindre enn den nominelle skattesats. Omsetningsavgiften er i dag på 3,64 %. Den gir følgende effektive skattesats for en permanent investering.

$$11) t_o = \frac{0,1364}{1,1364} = 0,12 \text{ d.v.s. } 12\%.$$

Legger vi en investeringsavgift på kostprisen av permanent investering, f.eks. en vei, og det ikke finner ned noen overveltning i priser og lønninger, så vil den effektive skattesats bli 12 %. En kan også uttrykke virkningene på følgende måte. En investeringsavgift på 13,6 % som rammer en permanent investering virker isolert sett som en inntektsskatt på 12 %, som ettales av den årlige renteavkastning (inntekt). Omendt vil et investeringstilskudd på 13,6 % gi en negativ effektiv skattesats på ca. 15 %. Dette betyr at denne investeringstilskuddet svarer til årlig støtte på 5 % av den årlige inntekt før tilskudd.

Et annet ytterpunkt er å sette $n = 1$, som svarer til en ettårig investering. I dette tilfelle må rentabiliteten før skatt minst være lik avgiftssatsen, for å unngå

at den effektive skattesats skal bli større enn 100 %. På tilsvarende måte vil også tilskudd på 10 % heve rentabiliteten med 10 % enheter, og tilskuddet i prosent av inntekten vil bli meget høyt uansett om inntekten før tilskudd er positiv eller negativ.

Eksempel.

For å illustrere virkningene nærmere skal vi gjennomføre en kalkyle hvor vi holder rentefot før skatt konstant, men varierer brukstid og investeringsavgift (tilskudd). Vi benytter (6) som kalkylegrunnlag, og bygger på en rentefot før skatt — nemlig 10 %. Resultatene er gjengitt i figuren (se side 6). Eteksempel vil illustrere kalkyleteknikken. Vi setter inn i (6) for følgende kombinasjon av parameterne.

$t_o = 0,05$, $r = 0,10$, $n = 10$. Dette gir:

$$12) 1 + 0,05 = 0,1627 \cdot \frac{(1+r_s)^{10} - 1}{(1+r_s)^{10} \cdot r_s}$$

Her er 0,1627 den såkalte kapitaljenestefaktor for rentefot 10 %. Heraf:

$$13) \frac{(1+r_s)^{10} - 1}{(1+r_s)^{10} \cdot r_s} = \frac{1,05}{0,1627} = 6.453$$

Ved interpolasjon får vi:

$$14) r_s = 0,089$$

og den effektive skattesats blir:

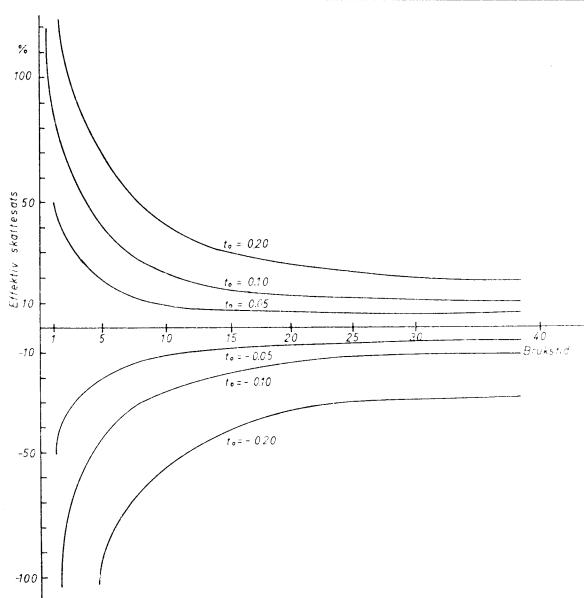
$$15) t_e = \frac{0,10 - 0,089}{0,10} = 0,11$$

En investeringsavgift på 5 % svarer til en effektiv skattesats på 11 % under de forutsetninger som her er valgt. Et tilskudd på 5 % gir en negativ skattesats på 11 % i dette eksempl.

I figuren er gjengitt resultatene av beregningen målt med den effektive skattesats. Vi har her variert brukstiden og latt investeringsavgiften (tilskuddet) anta verdier fra -20 % til +20 %. Det fremgår av figuren at de kortsiktige investeringer rammes hardere av en felles avgiftssats enn en langsiktig investering. På den annen side vil et tilskudd med felles sats gi kortsiktige investeringer større fordeler enn langsiktige.

Beregningene representerer bare en rentefot før skatt nemlig 10 % og et bestemt forløp av nettoinnbetalingsrekken. Virkningene vil bli forskjellig ved alternative renteføtter.

Når rentabiliteten før skatt er lavere enn 10 % vil

Virkninger av investeringsavgift og investeringstilskudd på effektiv skattesats. Rentefot før skatt 10 %.

virkningen på den effektive skattesats bli større enn vist i figuren. Både investeringsavgift og tilskudd vil ha størst effekt jo lavere avkastningene er. På samme måte vil investeringsavgiften (tilskuddet) ha mindre virkning jo høyere avkastningen er før skatt.

Tidsforløpet av nettoinnbetalingsrekken.

For å vise virkninger av forlopet av inntjeningsevnen skal jeg trekke fram et eksempel fra skogbrukssektoren. Som nevnt innledningsvis gis det tilskudd til investering i skogkultur. I de siste årene har tilskuddet utgjort 20—75 % av utgiftene til skogkultur. Satsene er gradert etter landsdel og skogforhold, slik at laveste sats har vært gjeldende for de typiske skogdistrikter og høyeste sats for skogreisningsområder. Visse begrensninger i tilskuddsvurderingene gjør at det ikke blir gitt tilskudd til de forholdsvis store skogeindommene. Tilskuddene bør også sees i sammenheng med at skogeieren er lovforpliktet til å sørge for tilfredsstillende gjenvekst i skogen. I denne forbindelse vil jeg også peke på tilskuddsordningen for veibygging i skogbruket. Her blir tilskuddet avgjort for hvert enkelt veianlegg, og denne ordningen har derfor mer direkte vært et virkemiddel til å fremmesamarbeid om fordelaktige veiprosjekter.

Sett at vi investerer i skogkultur — f.eks. tilplanting — et visst beløp i dag. Vi gjennomfører så sluttavvirkningen etter 50 år. Kalkylen før skatt vil da se slik ut, idet vi her ser bort fra eventuelle tynningsut-

tak før sluttavvirkning. Vi får bare en nettoinnbetalning, og kalkylen vil se slik ut:

$$(16) A = \frac{d_{50}}{(1+r)^{50}}$$

Så gir vi tilskudd til plantingen, og kalkylen etter tilskuddet blir:

$$(17) A(1 + t_o) = \frac{d_{50}}{(1+r_s)^{50}}$$

Vi forutsetter at nettoinnbetalingen d_{50} svarer til en rentefot før skatt på 5 % — som er en mulig avkastning på den beste skogsmarken.

Så gis det et tilskudd på 20 % til investeringsbeløpet. A . Dette tilskuddet hever rentabiliteten fra 2 % til 5,4 %. Den negative effektive skattesats vil da bli:

$$(18) t_e = \frac{0,05 - 0,054}{0,05} = \div 0,08$$

(18) viser at et tilskudd på 20 % til grunninvesteringen, i dette spesielle tilfelle svarer til et årlig tilskudd til renteinntekten på 8 %.

I eksemplet vokser kapitalen under hele investeringsprosjektets levetid. I et slikt tilfelle vil en investeringsavgift (tilskudd) ha mindre virkning enn når inntjeningssevnen er konstant over tiden. Mere generelt kan en trekke følgende konklusjon: Når kapitalen i et prosjekt er stigende over brukstiden, vil virkningen av investeringsavgiften (tilskudd) bli mindre enn den nominelle sats man opererer med. Omvendt vil være tilfelle om nettoinnbetalingssrekken avtar. I så tilfelle vil både investeringsavgiften og investeringstilskuddet slå sterkere ut i den effektive skattesats enn det som kommer frem i figuren. En avtagende inntjeningssevne for investeringsprosjektene, er vel det mest typiske i næringslivet i dag.

Avsluttende merknader.

Det fremgår av beregningene og betraktingene ovenfor at en ensartet avgiftssats eller tilskuddssats virker uhyre forskjellig på ulike investeringer avhengig av brukstid, avkastningsnivå og tidsforløpet av inntjeningssevnen. Ønsker man at investeringsavgiften eller tilskuddet skal virke likt for alle investeringer tilslir det forskjellige satser for ulike investeringer. For å oppnå en nøytral virkning måtte man faktisk ha en sats for hver enkelt investering. Dette er naturligvis umulig. På den annen side, hvis man ønsker en noe mere ensartet virkning av investeringsavgiften, skulle

det tilsi en anvendelse av lavere satser for kortsiktige investeringer enn for langsigte investeringer. Tilsvarende ville gjelde for en mere generell tilskuddsordning.

Døftingene ovenfor viser at både investeringsavgift og tilskudd er virkemidler som kan slå sterkt ut på rentabiliteten. En skulle derfor ut fra mere isolerte betrakninger anta at endringer i avgift eller tilskudsatsene skulle virke kraftig både på viljen til å investere og på sammensetningen av investeringene.

Jeg skal peke på følgende forhold som kan påvirke effektene.

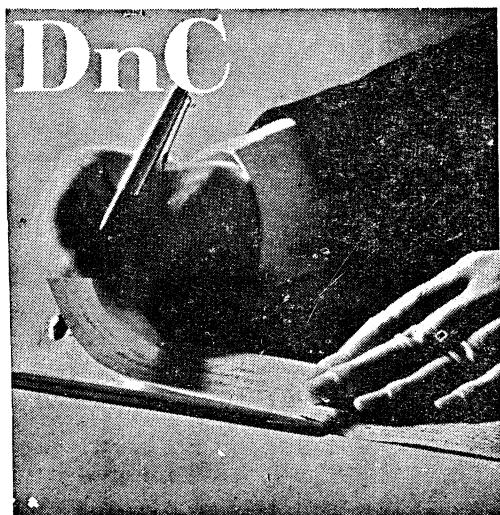
- a. Overveltningsmulighetene.
- b. Ser en investeringsavgift (tilskudd) i sammenheng med inntektsskatten vil virkningene kunne bli både forsterket og dempet. De skattemessige avskrivninger vil således kunne motvirke den diskriminerende virkning av investeringsavgiften (tilskudd). Samtidig vil naturligvis inntektsskatten ytterligere påvirke viljen til å investere.
- c. Avkastningsnivået i næringslivet er lavere nå enn før. En skulle derfor anta at det nå er relativt få gode investeringsprosjekter. I denne sammenheng

vil jeg trekke fram et poeng som kan være av betydning.

Selv om det gjennomsnittlige avkastningsnivå er lavt, så kan bedriftene fra et marginalt synspunkt ha en rekke meget lønnsomme investeringer. Det er således de fremtidige endringer i bedriftens samlede inn- og utbetalinger som angir inntjeningssevnen for et investeringsprosjekt, og som danner grunnlaget for beregning av rentabiliteten. Ved såkalte rasjonaliseringsinvesteringer som fører til innsparing av arbeidskraft vil inntjeningssevnen og dermed rentabiliteten kunne øke jo sterkere lønnstigningen blir i fremtiden. En lønnsøkning vil likevel kunne føre til at den gjennomsnittlige avkastning i bedriftene går ned. Bedriftene kan derfor ha en rekke gode investeringsprosjekter, selv om avkastningsnivået er lavt.

Jeg vil til slutt understreke at jeg i denne artikkelen bare har drøftet investeringsavgift og investeringstilskudd ut fra et bedriftsøkonomisk synspunkt.

En samfunnsøkonomisk vurdering ville kreve en langt mere omfattende analyse hvor en måtte se avgift og tilskuddsordningene i sammenheng med hele den økonomiske politikk.

LØNNS-KONTO MED LÅNERETT

Med lønnskonto i Den norske Creditbank har De etter ett år 1 måned nettolønn i reserve. Uten å kreve sikkerhet og uten å spørre om hva lånet skal brukes til, låner vi Dem et beløp som svarer til det som hver måned går inn på Deres konto.
Snakk med oss om betingelsene for Lønnskonto med lånerett!

Den norske Creditbank

REGIONAL PROBLEMS IN NORWAY¹⁾

Paper prepared for the Conference on Regional Policies under the auspices of the European Movement, Oslo, 18th and 19th April 1968.

By Erik Brofoss

Governor of the Bank of Norway,

Chairman of the Board of the District Development Fund.

I. Main Characteristics of the Norwegian Economy.

1. 3,8 million people inhabit a territory which is one and a half times as large as the United Kingdom with her 55 million people.

Half the length of the country lies north of the Arctic Circle where 40 per cent of the population live on islands.

A mere 3 per cent of the land is tillable. Forests cover 25 per cent, whilst the remaining three-fourths is made up of mountains, glaciers and waste land.

A reference map on populations in European countries is found in Chart 1.

2. In such a country with a small and dispersed population, a relatively large territory, and a forbidding topography, the economic burden of providing basic infrastructure and of internal communications becomes very onerous.

Chart 2 may illustrate this problem.

3. Although geographical and climate conditions are unfavourable, Norway was up to 1900 mainly an agricultural country. The overseas emigration over the years 1866—1913 of appr. 700,000 people tells its own tale of the great pressure of a growing population upon limited resources.

4. Since then, however, in spite of many handicaps, economic growth in the 20th century has been so fast as to place Norway in the upper echelon on the ranking list of Western European countries in production per capita. Measured with this yard-stick Norway is at an equal level with the «old» industrial nations.

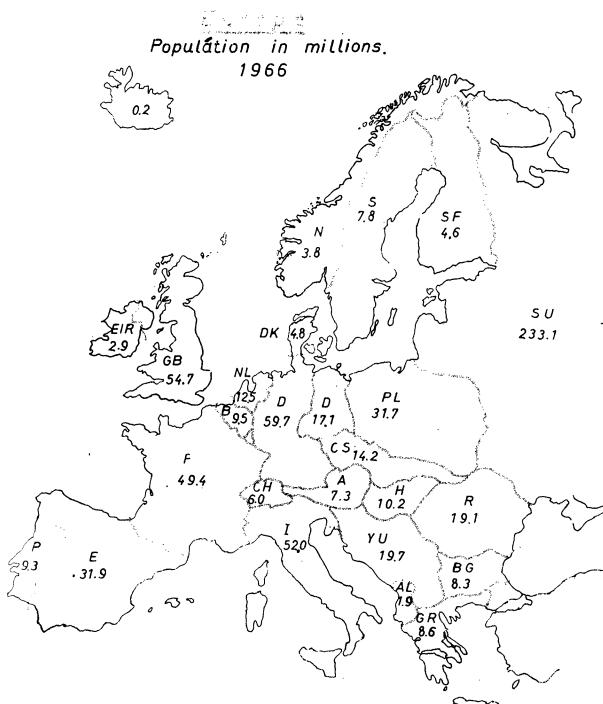

Chart 1. Europe. Population in millions. 1966.

1) Redaksjonen har tatt initiativet til å få trykt dette manuskriptet som gir en kortfattet oversikt på engelsk over en del hovedpunkter i regionalpolitikken. Forfatteren har selv i et brev til SOSIALØKONOMEN påpekt at foredraget er satt sammen av materiale som tidligere er lagt fram i forelesninger, foredrag og artikler. Det var bare ment som en oversiktssinnføring til bruk for Europabevegelsens regionalkonferanse.

Chart 2. Europe.

Chart 3 brings out the phases of development.

5. As will be seen from Chart 4, production has been well sustained in the 1960s. All through the post-war period a primary objective of economic policy has been to stimulate economic expansion. Annual growth rates have averaged 4.8 per cent.

6. During the first part of this century the main basis for this rapid growth has been the exploitation of natural resources, timber, fish, ores, and to a growing extent hydroelectric power, which has been used for the production of metals.

Although no more than 40 p.st. (50 billion kwhs) of a total potential of 130 billion kwhs has been developed, production of power per

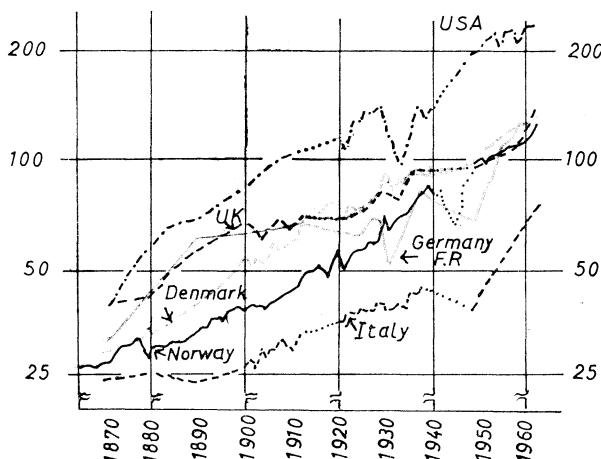

Chart 3. Growth of per Capita National Product of selected Countries. Indices. U.K. 1960 = 100. Log. scale.

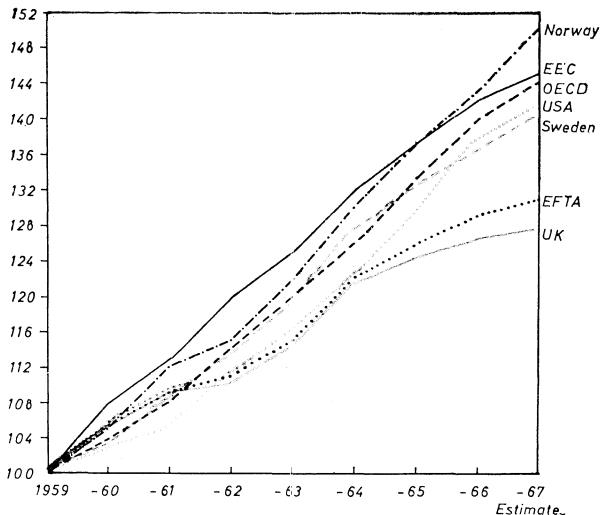

Chart 4. Volume Indices of GNP 1959—67.

capita is three-four times as large as in Western Germany and in the United Kingdom.

7. These natural resources are mostly found in remote areas, and small communities have been established around the processing plants, often in rather isolated places.

The pattern of settlement of the population has been strongly influenced by this structure of industry.

8. Since only a small percentage of the production based on these resources has been absorbed by domestic uses, most of the goods have gone into foreign trade.

9. Chart 5 demonstrates the spectacular role played by the merchant marine in the Norwegian economy. With a fleet totalling more than 20 mill. d.w.t. Norway ranks No. 3 in the world.

Ships representing more than 90 per cent of the tonnage are employed in trade between foreign ports.

To an increasing extent the ships are manned by crews recruited from the northern provinces.

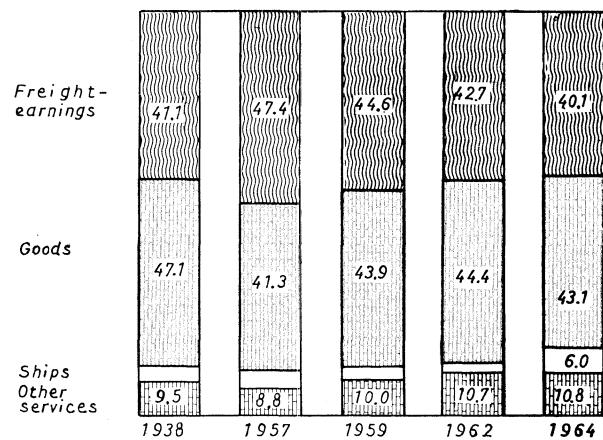

Chart 5. Norway's Exports of Goods and Services. Percentage breakdown.

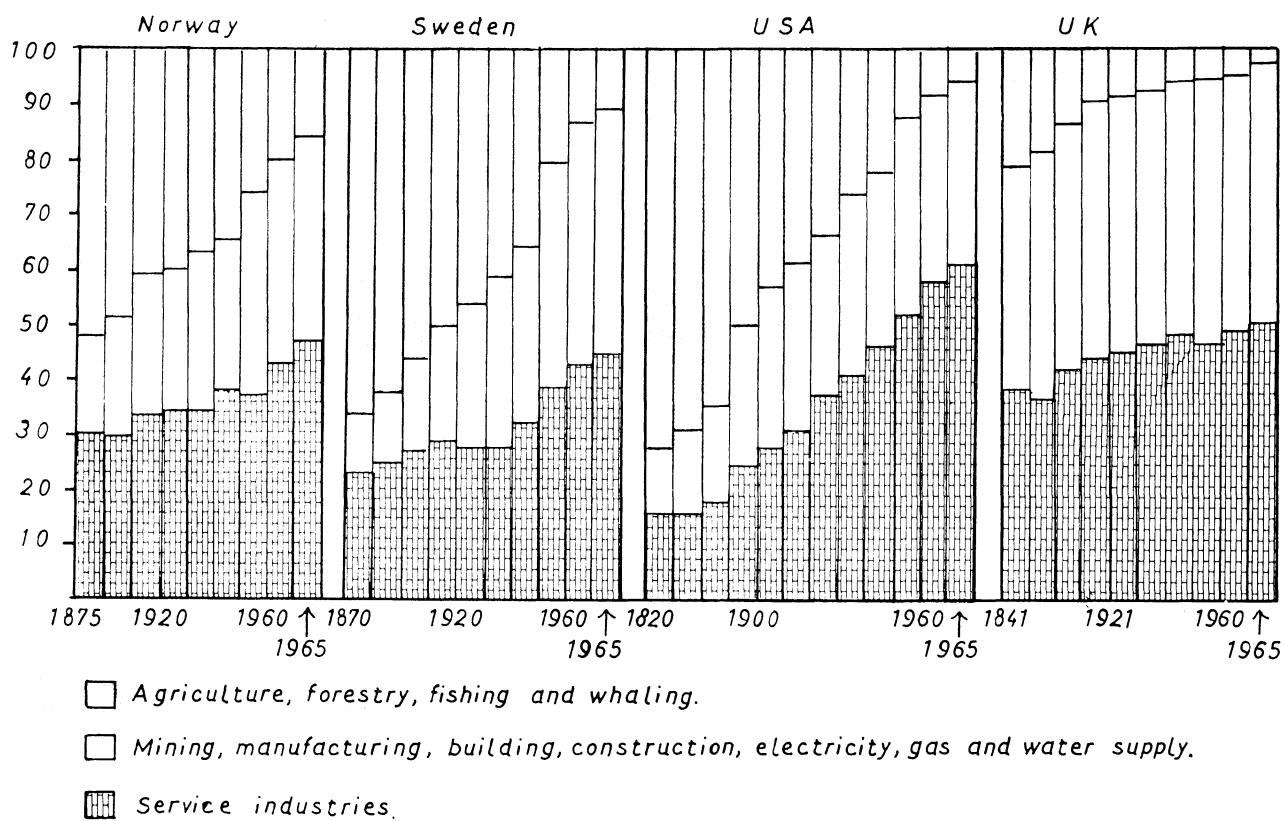

Chart 6. Employment by Industries. Percentage breakdown.

10. The other side of the foreign trade picture is that Norway is heavily dependent upon imports of goods and services. In percentage terms, imports amounted to about 45 per cent of the gross national product in 1965.

Practically all food grains have to be imported. There is no production of cars, trucks or tractors. To an increasing extent machinery and capital equipment are being imported.

11. Thus, to a higher degree than in most other industrialised countries, the Norwegian economy is based upon the principles of an international division of labour.

12. The relative distribution of foreign trade by main markets is as follows:

	EEC	EFTA	North America	Other
Imports:	25.1 %	42.7 %	10.4 %	21.8 %
Exports:	23.3 %	44.9 %	10.2 %	21.6 %

As could be expected the flow of trade is expanding within the EFTA area, whilst there is a relative stagnation on the EEC-area. Norwegian exports are particularly hard hit by the tariff wall of the Common Market.

13. Traditionally, United Kingdom has been the largest single market for Norwegian exports. Western Germany has now been replaced by Sweden as No. 2.

The EFTA integration has meant a great stimulus to intra-Scandinavian trade. Sweden and Denmark with their 13 million people are far more important customers than the United Kingdom with 55 million. Even more significant is the fact that this expansion takes place in manufactures.

II. Structural Changes.

14. Changes in the inter-sectoral structure have in Norway followed the same pattern as in most other countries: sharp decline in employment in primary industries (agriculture, forestry, fishing), a relatively small increase in manufacturing industries, and a rapid expansion in the service trades.

Chart 6 illustrates this similarity of pattern of the United States, Sweden, and Norway.

15. These changes in the basic economic structure have been accompanied by a process of urbanisation and of migration between regions.

There is a growing conurbation of people in Oslo and in the towns around the Oslo fiord. Other such concentrations are found in Bergen, Trondheim and Stavanger.

Consequently, large geographic areas are being depopulated. However, even in such regions there is a concentration in local centres.

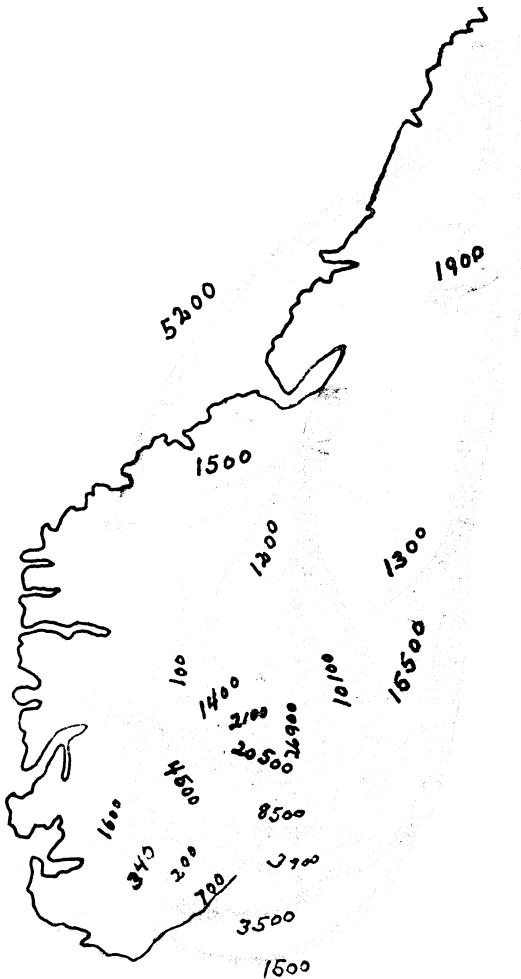

Chart 7. Net Number of Persons involved in Migration between Regions 1951—64. The Eastern Region is divided into

1. Oslo, Akershus, Østfold and Vestfold.
2. Hedmark and Oppland.
3. Buskerud and Telemark.

Charts 7, 8, and 9 depict these trends.

16. The depopulation of many areas is mainly caused by a process of modernisation which reduces the demand for labour in primary trades, agriculture, forestry, and fishing.

Some 80,000 people have left agriculture in the course of the years 1945—60. This trend is expected to continue up to 1980.

17. We have fully exploited the natural resources in the wood processing industries, in mining, and the main bulk of the hydro-electric potential will be developed by 1980.

Thus, there is little room for further expansion of the volume of production in these traditional industries. Their demand for labour will decline as the process of modernisation goes on, and there will be fewer jobs in the local communities.

Unless opportunities are provided in other sectors this development will lead to a further migration.

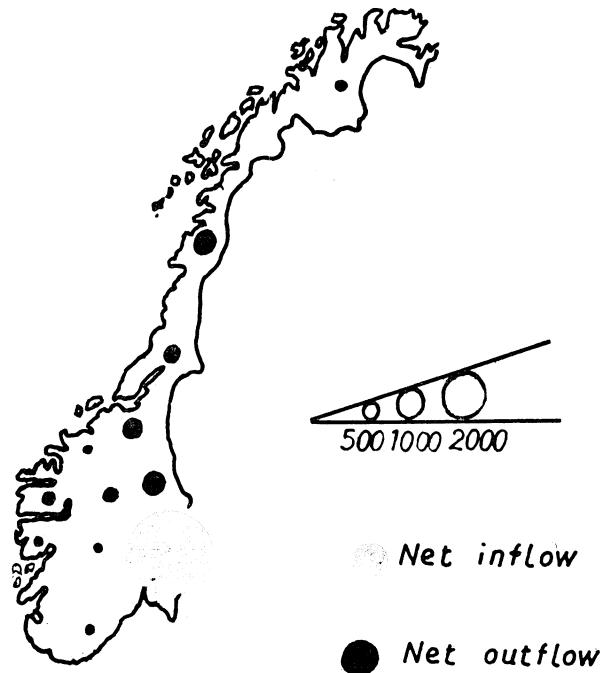

Chart 8. Annual Average Migration, net, 1949—58.

III. Regional Disequilibria and Disparities.

18. Full employment, fast economic growth, and «fair shares», i.e. a redistribution of income, have been the fundamental aims of post-war economic policy in Norway.

The objective of full employment is not achieved locally when modernisation reduces demand for labour in traditional occupations, and alternative employment is not provided in other sectors.

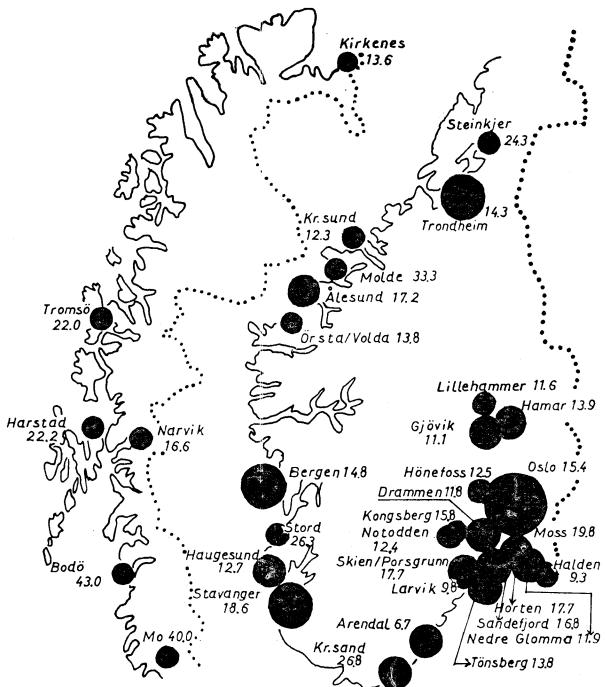

Chart 9. Increase in Population in Urban Areas 1950—60 in Per Cent. The circles are proportionate to the population in 1960.

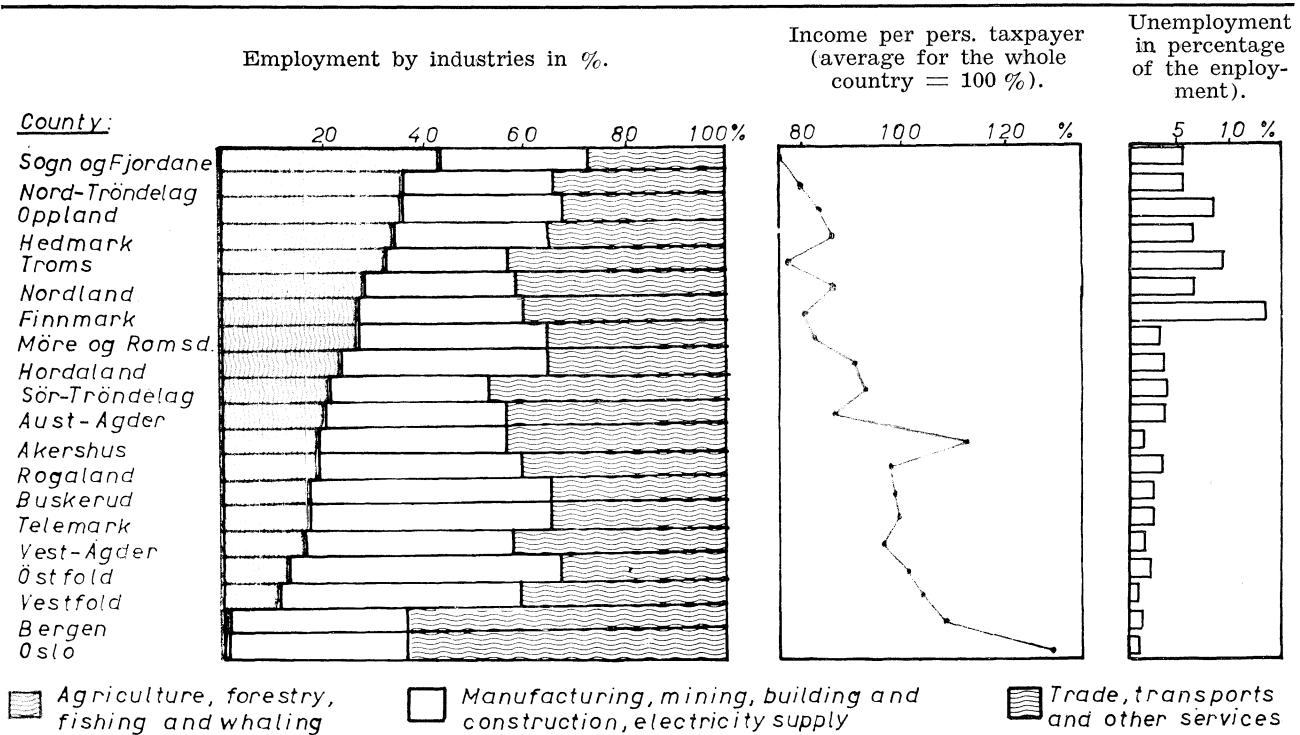

Chart 10. Employment, Income and Unemployment by County 1960.

The income level in the regions which are being depopulated is below that of the national average. This means that the goals of economic growth and of fair shares are not attained in many areas.

Such disequilibria and disparities constitute the core of the regional problems.

The two indicators — local unemployment and low income — are used as criteria for defining the areas where the District Development Fund is to operate its programme of assistance to private industry.

19. Chart 10 illustrates the correlation between the economic structure of the various regions and these two criteria.

The problems of regional disequilibria are most pronounced in areas where primary industries provide the main economic base.

The conclusion can be drawn that regional problems cannot be solved by trying to preserve this pattern of economic structure.

20. In some areas the decline of population has gone so far as to imperil the structure of the local community, which loses the tax basis for providing infrastructure services.

Thus, migration leads to a suboptimal utilization of existing infrastructure facilities.

21. Problems do arise, too, in the areas where the concentration of people takes place.

Although by international comparison all Norwegian towns, including the Capital itself, are relatively small, the growth of certain centres is so fast that there is a backlog in the provision of basic infrastructure. In particular, there is a shortage of housing. Moreover, the

consumer is deprived of his free choice as people in the larger towns have to live in blocks of flats whilst there is a general preference for the single family house.

There seem to be valid grounds for the hypothesis that there are diseconomies of scale in providing basic infrastructure in growing conurbations.

Traffic congestion might not, even in the largest Norwegian towns, be as heavy as in other countries, but enough to give concern for the future.

To provide transport facilities for commuting over long distances real resources (labour and capital) are employed to produce services with a negative welfare effect (leisure time wasted).

22. In recent years, water and air pollution, noise, problems of stress and of nervous tension, have raised certain doubts if an unregulated process of conurbations might not bring in its wake consequences which in general are adverse to human well-being.

This question is particularly relevant in this country. Topography has served to create a very special mental attitude. Easy access to outdoor activities, at sea, in the mountains and in the countryside ranks very high on the scale of values of most Norwegians.

IV. Basic Philosophy on Regional Policies.

23. Changes in the existing economic structure have to be accepted as an inescapable concomitant of economic progress.

Not only will there have to be intersectoral changes, but urbanisation will be a reflection of the relative change in demand more for services than for goods.

24. The shift from traditional industries based upon natural resources to sectors where wits and skill will be more instrumental in furthering economic growth, will in itself require a higher degree of concentration of people. The «skill»-industries of the future will need a basis in an educational system and in an industrial environment which can only be sustained in an urbanised society.

However, the dogma can not be accepted that the sole aim of economic policy is to maximize the growth of the national product. Neither can the doctrine that the answer to all problems is to be found in a greater mobility of labour.

Certainly, a steadily increasing flow of goods and services will have to provide the material basis of human wellbeing. But only to a decreasing extent will the GNP reflect the scales of values relevant to human life. The imponderables which cannot be measured in terms of money, weight or volume, will gain relative importance.

25. There seems in this country to be a general consensus of political opinion that the market mechanism will not in itself correct regional disequilibria and disparities.

The profit and loss accounts of private business do not reflect the cost which their activities propagate in the form of infrastructure. This expenditure is to be shouldered by public authorities, in the larger conurbations with diseconomies of scale (par. 21).

Even less will the balance sheets of private industry render account of the loss of imponderable values which the public might suffer in growing conurbations.

26. In most cases migration is not the result of people's preferences and free choice. It is caused by economic pressures. Lack of employment opportunities compels people to move.

Most of the jobs are generated in private industry. In principle, the private entrepreneur may locate his business where he considers most profitable or for other reasons preferable. Thus, through the uncoordinated decisions of numerous entrepreneurs the pattern of settlement is determined.

27. Consequently, there has to be a state intervention in the process of location of private industry and in the development of an urbanized society.

28. As early as in 1952 the Storting passed an act on the establishment of a Northern-Norway Fund to provide financial assistance to economic activity up North.

29. By another act of the Storting in 1961 a District Development Fund was founded to operate in all areas where there are special pro-

blems of employment and of low income. The Northern-Norway Fund was incorporated into the new institution.

In contrast to the system adopted in most countries the Fund is not restricted in its operations to specifically defined administrative areas.

30. The main function of the Fund is to offer financial assistance to private enterprise located in such areas.

However, the Fund is also to be an active initiating institution. It is instructed to make studies of the potential of development in the various areas and to submit plans for its exploitation.

31. The growing degree of urbanisation carries with it the problem of the optimal use of land for the various purposes, industrial activities, communications, residential areas, shopping districts, recreational grounds. Physical (spatial) planning is an integral part of regional policies.

An Act on Building Activities passed by the Storting in 1965 is in substance an act on town planning.

32. The act provides that in every municipality a statutory plan is to be adopted regulating the use of land.

This detailed plan is to be considered within the framework of a «general plan», which is an indicative outline for the future development of the municipality.

33. These local plans are to be integrated into similar programmes for the «Regions». A «region» comprises a number of municipalities which through communications and service systems can be grouped together as mutually interdependent of each other. There will be 80—90 such regions.

34. Thus, there are two aspects of regional policies:

- (i) physical (spatial) planning
- (ii) economic assistance to areas in need of development.

These aspects are interrelated and will have to be integrated in coordinated programmes of action, geared to a basic concept of the objectives to be attained.

V. Objectives of Regional Policies.

35. In general we want an optimal use of labour and productive resources for the provision of goods and services with a high welfare effect.

The objectives of regional policies will have to represent a synthesis of economic, social and welfare considerations:

A.1) The location of industry and of public service institutions and the settlement of people must be so concentrated as to:

¹⁾ The enumeration A (i) (ii) ... B (i) (ii) is not meant to indicate any ranking order or scales of values.

- (i) provide industry with the labour, service and an industrial environment needed to employ modern technology.
- (ii) meet a steadily increasing demand for a varied spectrum of services.
- (iii) sustain adequate facilities for general education and for vocational training.
- (iv) establish a diversified economic base which
 - a. offers opportunities for employing locally the skills which education and training can give.
 - b. possesses a capability of adjustment to the changes in the structure of the economy which will accompany a rapid growth.

B. On the other hand policies should be designed to avoid conurbations which will

- (i) increase progressively the cost of infrastructure (diseconomies of scale)
- (ii) divert real resources into provision of services with a negative welfare effect (long distance commuting)
- (iii) aggravate the problems of water and air pollution, traffic congestion etc.
- (iv) deprive people of a free choice between flats or a single family house.
- (v) hamper outdoor leisure time activities and recreation.

VI. General Guidelines.

36. These aims can not be attained by preserving the existing pattern of settlement. This pattern is based upon an economic structure which in the future will be radically changed.

Modern technology favour mass production in relatively large units. A further concentration of people is required to permit a shift from traditional industries into manufacturing industries where there are economies of scale.

37. Small communities, dependent upon one single activity, are very vulnerable to the vagaries of structural changes. When such a single firm is hit and has to close down, the alternative for the employees is either unemployment or migration. It is imperative to establish a diversified economic base which can absorb such shocks. People might have to change jobs, but not leave their homes.

38. These guidelines might be epitomized in the formula: decentralized concentration.

There will have to be «bastions» of local growth centres which can stem the flood of migration into the larger conurbations.

These nuclei are not to be conceived as isolated pin points on a map, but rather as service-centres for a town and the neighbouring, rural district.

Politically this idea is not as yet universally accepted in this country. Some politicians might prefer to talk of development areas rather than growth centres. In practice the difference in substance might be very slight.

39. The optimal size of growth centres cannot be established in hard and fast quantitative terms.

The structure of the economy is itself a factor which defeats any comparison as between countries.

A local community of 5,000—10,000 people built up around an aluminium plant might in Norway present a picture of prosperity although vulnerable to structural changes. In countries where engineering industries are the backbone of the economy, the optimal size will be many times as high.

A purely statistical analysis indicates that in Norway regions of 30—40,000 people with a service centre in a town have been most progressive.

No conclusion can be drawn, however, that such communities represent the threshold of spontaneous and sustainable growth capable of absorbing shocks of structural changes.

It is a relevant point to note that such regions will provide the basis for a «gymnasium» of adequate standard. The diploma from a «gymnasium» is in Norway the «ticket» of entry into the universities.

40. The establishment of such centres are important at a juncture where relocation of existing industries might take place on an increasing scale.

It is a common experience in all advanced industrialized countries that there is a migration of industrial activity out of the Capital and of the larger conurbations. The causes are mainly a general shortage of labour and a high and costly turn-over of labour.

Sites are not available in such areas at acceptable prices to industry.

41. Modern means of personal communication (telephone, telex, radio, closed TV-circuits) and of transportation make possible a division of functions within the firm with a location of staff functions (planning, marketing, general administration) in the larger centres and of the processing plants elsewhere.

42. This relocation is now of a random character. It is most important to try to steer these operations and make them become instruments for reinvigorating the economy of areas in need of development.

43. Note should be taken of the fact that after the war 70—80 per cent of industrial expansion has come through extensions of existing firms.

If a policy of a «guided» relocation can be carried out, there is a fair chance of further strengthening the economic base of lagging areas.

44. A sine qua non condition for such a policy is that the «receiving ends» are adequately equipped. Such centres must be able to meet

the requirements of modern industry for labour of various skills, for service and for an industrial «atmosphere».

45. It is essential that the various branches of government and of local administration cooperate in providing the basic infrastructure needed.

46. It is equally important that public administrative bodies work «hand in hand» with private industry in implementing such a policy.

To this end a coordinating and advisory committee has been established with five representatives of the various ministries concerned and with five representatives of the two federations of Norwegian industries.

47. Private industry has to be offered incentives for relocating and/or starting new industrial establishments. These incentives will mostly be of a financial character (loans, guarantees, grants to cover cost of relocation, etc., see par. 61 below).

48. In order to avoid distortion of competition in the private sector, the financial incentives should be so designed as to compensate only for extra costs, but not to imply permanent subsidies.

From a macro-economic point of view the disbursement of public funds for assistance to private enterprises which want to relocate their activities is justified as it serves to relieve the national economy of the extra cost of the diseconomies of scale in providing infrastructure in the larger conurbations.

By moving capital instead of labour, idle real resources (labour) can be put to active use. The elimination of local unemployment represents a gain to the national economy.

49. In Norway, the decisions taken by political bodies to establish state-owned enterprises have been instrumental in creating growth points («corner stones») in a number of lagging areas (fish processing plants up North, the state steel mill and an iron ore mine at Mo i Rana, aluminium plants at Årdal and at Sunndalsøra).

The development of power by the State Power Board and by public corporations has provided an important base of economic activities in all parts of the country.

VII. Organisation and Administrative Machinery.

A. The Political Organs.

50. The ultimate responsibility for regional policies must rest with the political bodies as part of the general economic policy.

(i) The Storting will have to establish the legal framework within which the subordinate organs will have to operate.

Fiscal budget appropriations play an important part in improving basic infrastructure in the regions.

Grants-in-aid to local authorities are instrumental in sustaining an adequate standard of social services. The system represents a redistribution of income as between richer and poorer regions.

By lump sum appropriations the Storting provides the financial basis for the activities of the District Development Fund.

The Storting exercises its parliamentary control by reviewing the annual report of the Fund submitted by the Ministry of Municipal Affairs.

(ii) The Government — the King-in-Council — is delegated power to issue supplementary statutory provisions regulating the activities of the Development Fund.

The King-In-Council has the authority to approve or veto decisions made by the Fund Board when loans and/or guarantees exceed 1 mill. N. Krone.

The Ministry of Municipal Affairs is the top of the hierarchy of the administrative machinery engaged in the implementation of regional policies.

The Ministry is organized with divisions for Labour and District Planning (Physical Pl.). A special division for District Development is expected to be established in the near future.

The Ministry has the authority to approve the plans adopted by the local councils for the use of land, see par. 32 above.

(iii) A special committee of «statssekretærer» (political secretaries of ministers) has recently been established to coordinate the activities of the various ministries where they have an impact upon regional development.

B. Specific Administrative Organs.

I. Physical Planning.

51. The «fylkesmann» — the Governor of the Province — is the representative of the Government and is instructed to initiate and supervise regional planning (see paras 32—33 above).

The «fylkesmann» is assisted by a Secretariat — a District Development Department.

52. Regional Planning Advisory Boards are responsible for physical planning in the regions (80 of them), see par. 33 above.

53. Municipal Councils have the authority to adopt plans for the use of land within the Municipality (par. 32). Such plans are to be approved by the Ministry of Municipal Affairs.

II. Regional Development.

54. The District Development Fund:

(i) The Board is composed of a Chairman, a Vice-Chairman, and eight other members, all of them appointed by the King-in-Council, serving for a period of four years.

The Board

- a) decides on applications for loans and guarantees when the amount of money involved exceeds 150,000 kroner (21,000 dollars) or when the cases are referred to the Board from the County Commission,
- b) decides on all applications for grants,
- c) prepares the annual report,
- d) supervises in general the activities of the Secretariat, in particular the system of controls vis-a-vis firms granted assistance by the Fund.

(ii) The Advisory Council consists of 21 members, 14 of whom are appointed by the Storting and 7 by the King-in-Council.

The Council considers the Fund's annual report and accounts and has the function of advising the Board on matters of principles.

(iii) The Secretariat is organized in five divisions — three for the regions, one policy division, and one for administration and accounting.

55. A Province Commission (for employment and industrial promotion) is established in 18 counties. The Commission is composed of the «fylkesmann» and of five other members. The District Development Department serves as the Secretariat.

The Commission

- a) decides in all cases of loans and guarantees when the amount of money involved does not exceed 150,000 kroner,
- b) makes recommendations to the Fund Board in other cases.

56. Local Municipal Councils have to consider municipal guarantee for up to 50 per cent of the loans and the guarantees in cases where the authority of decision is vested in the County Commission.

57. Advisory bodies are:

- a) a Grants Advisory Group, composed of three members. The group considers applications for grants as referred to in par. 61 d) below;
- b) a Coordinating Committee, composed of ten members, five of whom represent the two federations of industries, and five the Ministries of Municipal Affairs, of Industries, of Finance and the Fund Board.
The main function of the Committee is to advise private industry on industrial location and to provide a forum for discussion on matters of general interest to Fund bodies and to private industry.

58. Specialized state banks, the Fishermen's Bank, the Bank of Agriculture, the Industry Bank, the Municipal Bank, are established by special acts of Parliament.

Within their various fields of competence these banks play an important part in financing projects for the development of the districts.

VIII. Instruments of Policies.

59. In his book published by OECD under the title «Area Economic and Social Redevelopment» Mr. Klaassen distinguishes between three categories of instruments of policies:
- a) Public funds used for the improvement of basic infrastructure,
 - b) Assistance to private business,
 - c) Assistance to workers.

One could also apply the criterion of mobility, which would mean that a) and c) would serve to increase the mobility of labour, whilst b) would stimulate the mobility of capital.

All three categories of instruments are being used in Norway.

60. Reference is made in par. 50 (i) to the significance of appropriations of public funds for providing basic infrastructure and for the redistribution of income between regions.

Subsidies to agriculture and the fishing industry may also be said to include an element of income redistribution as part of regional policies.

The establishment of state-owned enterprises is mentioned in par. 49 above.

61. Assistance is offered to private industry in various ways:

- (i) Channeled through the District Development Fund (D.D.F.):
 - a) Loans by D.D.F. for a period of amortisation up to 20 years and at the current rate of interest.
 - b) Guarantees.
 - c) Subscription of equity capital, but only in very special cases.
 - d) Grants for the relocation of existing industries
 - a) to cover cost of moving machinery and equipment,
 - β) for vocational training of staff within the plant,
 - γ) to meet special «trimming» costs.
 - e) Consultant services are offered by the D.D.F.
 - a) through its own organisation,
 - β) by covering cost of employing private consultants.
- (ii) Loans by specialized state banks, see par. 58 above.
- (iii) Certain tax privileges may be granted.

Enterprises located in the three northernmost provinces are exempt from income tax for funds reserved for later investments in the same area.

Enterprises located in other provinces can apply to the Ministry of Finance for the exemption from tax liability of funds that are earmarked for later investments in areas which are covered by the criteria of having special employment problems and/or low income.

62. In 1968 the Storting has approved a plan for the introduction of industrial estates modelled on the English pattern, but modified to Norwegian conditions.

There will be an organisation separate from the D.D.F. and governed by a Board composed of five members.

So far no decision has been taken as to how many such industrial estates are to be established and where they are to be located.

63. Investment grants are not used as such an instrument might lead to distortions of competition.

64. There is no use of negative instruments, neither in the form of a ban on the extension of industrial activities in certain areas as in the United Kingdom and in France nor in the form of special taxes on investments.

65. In addition to providing various forms of assistance and grants the D.D.F. is by law and statutory regulations instructed to serve as an initiating and planning organisation.

With the assistance of the Coordinating Committee referred to in par. 57 b) the D.D.F. Secretariat may give advice to private industry on problems of location.

66. Assistance to workers can be given in the form of

- i) Grants for vocational training and retraining.
- ii) Grants to people who want to move from one area to another.
- iii) Family allowances to workers who seek employment in other areas than where their families live.

IX. Achievements.

67. No data are available for a direct assessment of the effects of fiscal budget appropriations for the provision of basic infrastructure and for the redistribution of income as between the various regions.

68. The establishment of a state steel mill, a coking plant and an iron ore mine up in Mo i Rana has provided employment for approximately 3,000 people.

The location of state-owned aluminium plants at Årdal and at Sunndalsøra has in a similar way created jobs for appr. 3,000 people.

69. The District Development Fund has granted financial assistance in more than three thousand cases. The total of loans and guarantees amounts to more than 1,000 million N. kroner (approximately 150 million dollars).

This assistance has propagated private investments in plants and machinery for 2,500—3,000 million N. kroner.

A rough estimate indicates that through this assistance employment has been generated for 50,000 people.

Such figures must be seen against the background of a total active labour force of 1,400,000.

70. The discrepancy in income levels as between the various provinces seems to have narrowed since the Fund started its operation.

71. Due to the expansionary policies which have been pursued, unemployment has in general been at low levels all through the post-war period. The activities of the Fund seem to have had a positive effect upon local employment.

72. There is no statistical basis for comparing achievements in this country with those of others.

Also, an assessment depends very much upon the criteria applied.

73. If a dispersion of industry can be considered such a criterion, Norway may in some aspects be said to enjoy certain advantages. Resources like fish and power provide opportunities for establishing local communities on a sound economic basis.

Unfortunately, the tariff wall of the EEC is so constructed as to hit these industries very severely. This tariff policy is manifestly in conflict with the fundamental ideas of an international division of labour and has aggravated the regional problems of this country.

The British plans for establishing a subsidized aluminium plant are no better in this respect.

74. Inter-regional migration continues although the frequency is probably less than in other countries.

However, it could be held that this is only a sign that the adjustment process is progressing too slowly.

On the other hand, the fact that Norway has moved up on the «ranking list» in production per capita seems to indicate that regional policies have not hampered, but probably have supported economic expansion.

75. Again, this relative success might be attributed to the exploitation of natural resources. However, as pointed out in par. 17 above, these potentials will be fully exploited in a near future. We shall have to move into sectors of production where wits and skills will be more important than the raw material basis of the natural resources. In such fields of activities mass production in large units favours economies of scale. A small home market and a unit structure dominated by the small firms present handicaps. Such weaknesses can to some extent be overcome by cooperation and integration.

Nevertheless, there is some apprehension that Norway as a country might become a distressed area in an integrated European economy.

76. However, although mass produced goods like cars, TVs, machinery and capital equipment are essentials, it cannot be taken for granted that their relative importance will increase.

With a fast rising living standard, people can afford and wish to buy «goods with a difference». There is an increasing demand for articles of design and individuality. The skill required for this kind of production is found in the valleys with their long handicraft tradition.

77. In particular, Norway possesses an asset «with a difference» in her topography and nature. Norway is one of the few countries left with space, combined with attractions of scenery. There is a basis for a kind of tourism which is likely to expand in the future.

78. Whether the kind of tourism Norway can offer will be an asset for the future, depends very much on people's scales or norms of value.

Up to now, theoretical studies and research in regional problems have mainly been concentrated on the economic-technical aspects.

However, production is a means and not an end. Only in a very imperfect way will a growing GNP reflect the human value of the imponderables which are essential to the real standard of life. In designing regional policies the «human dimension» must be borne in mind.

I sincerely hope that at this conference proper attention will be paid to this aspect of regional policies.

EDB

På grunn av fortsatt vekst ønsker vi å knytte til oss flere system-konsulenter og søker kontakt med

Siviløkonomer Bedriftsøkonomer Cand. oceon, Cand. real

og andre med økonomisk utdannelse fra universitet eller høyskole.

Det vil selvfølgelig være en fordel med kortere eller lengre praksis i EDB, administrativ organisasjon e. l., men vi ønsker også kontakt med nyuteksamnerte kandidater.

Arbeidsoppgavene vil bestå i å studere problemområder innenfor handel og industri. Sammen med kolleger og kunden vil De trenge til bunns i brukernes problemstillinger for å kunne utvikle systemer i forbindelse med EDB-behandling og sette disse ut i livet.

Vårt firma utfører en omfattende databehandling for en rekke kunder i for-

skjellige næringer. Til dette arbeid disponeres et IBM 360 anlegg med 4 tapes.

Da firmaet er innstilt på å utvikle EDB-rutiner på nye felter og gå til anskaffelse av de mest avanserte maskiner for å kunne yte maksimal service, vil den rette mann foruten lønn etter innsats og resultat, få god anledning til å utvikle seg selv både faglig og personlig.

Er De interessert i stillingen, bes De sende søknad til:

asDatasentralen

Grønlandsleret 31 - Oslo 1.

Some aspects of EFTA's activities in the field of regional development^{1) 2)}

BY SIVILØKONOM EIVINN BERG

Regional problems are neither new nor restricted to any particular form of economic society. The complex of regional problems and policies is receiving increasing attention both nationally and internationally. This is, in particular, true for the countries of Western Europe, where regional problems have been brought into sharper focus, partly as a result of rapid changes in economic and social structures, and partly as a result of the emergence of the European market groupings.

It is against this background that the EFTA Secretariat particularly welcomes the initiative by the European Movement in Norway to hold a conference of this kind, and I wish to thank the organizers for the opportunity thus offered to the Secretariat to explain some aspects of EFTA's activities in the field of regional development.

I propose to approach my subject from a Secretariat point of view, concentrating on the more general multilateral aspects of it, rather than entering into details of the problems and policies of individual Member countries. My intervention today will fall broadly into two parts. First I shall try to describe the main types of regional problems we find in the EFTA area and *why* regional problems and policies on the national level are of concern and relevance to

EFTA as an international organization. Secondly, I shall explain *what* we have done in EFTA so far in the field of regional development, and the conclusions that we may draw from our activities.

* * *

In our discussions within EFTA the term «regional problem» is generally taken to mean spatial imbalance, disparities of material well-being and differing rates of growth of employment and income within a nation and consequent migrations. Although one can discuss regional problems in these general terms, I think it is useful for our discussion here to try to describe, at the outset, the main regional problem types that can be found within the EFTA area, namely: the sparsely populated region, the under-developed region, the depressed industrial region and finally, the so-called congested or pressured region.

The *sparsely populated region* is fairly characteristic of EFTA and examples are to be found mainly in Finland, Norway, Sweden and Switzerland, although they are not completely absent in the other Member countries. They are principally agricultural regions with some unemployment, low income per head and migration. They are short of industrial development of the modern type and have the majority of their population living in widely spaced small settlements. The economic stagnation that is present in some of these areas is due to a variety of factors, e. g. rapid technological improvements and a relatively slow rate of

¹⁾ Paper prepared for the Conference on Regional Policies under the auspices of the European Movement, Oslo, 18th and 19th April 1968.

²⁾ p.t. at the EFTA Secretariat, Geneva.

growth in demand stemming from a low income elasticity for the region's main products. A limited labour market, shortage of public and private services and geographical isolation often places difficulties in the way of modern industrial development in these regions.

The future prospects for some of the sparsely populated regions within the EFTA area are not too encouraging. Primary industries will continue to contract in terms of employment as a result of slow growth of output and the result of continued substitution of capital for labour as well as industrial rationalization.

Under-developed regions in EFTA are predominantly found in Portugal where large areas, mainly inland, lack any modern development at all. The industry which does exist in these regions is technologically backward and often of a simple artisan character, thus adding to the problems of having a structure heavily weighted with low productivity sectors.

The problem of securing new industrial developments in these regions seems great. Public and private services are generally at a low level and there is a lack of other industries to provide external economies. Within these under-developed regions there are some reasonably large settlements with more infrastructure and service provisions than the rest of the region, and it is towards these centres that most new activity tends to move.

The United Kingdom has the best examples of the *depressed industrial region*, particularly in the northern parts of the country. The usual characteristics are to be found — unemployment, net migration above the national average; activity rates, income per head and growth below the national average. The causal factors of the problem are to a large extent structural. These regions have a predominantly industrial structure yet with a higher proportion of traditional industries now in decline.

Compared with other types of regional problem, the solution of this problem would seem easy. The existing settlement structure is reasonably suited to modern industry and the regions have, as a result of earlier rapid industrial expansion, a wide range of infrastructure and public services. The labour force has a strong industrial tradition, though there is a great need for retraining.

In the Nordic countries too there is a particular type of depressed industrial area to be found. Such areas are, on the whole, small settlements often dependant on a single enterprise based on the exploitation of natural resources.

The so-called *pressured or congested regions* are to be found in most of the EFTA countries. These are regions which have developed rapidly as a result of a structure heavily weighted with growth industries and a preference for other new industries to locate themselves in such regions. They have above average income per

head and rates of activity and growth above the national average. They have very low levels of unemployment and high immigration.

In many instances the pressures of these regions are excessive, stretching the resources of the region. The pressures are often increased by the inadequacy of regional policies for the depressed regions generally, an inadequacy which results in high migration from these regions into the pressured regions, thus adding to their problems.

* * *

In my introduction I mentioned that regional problems of the type just discussed are, to a large extent, a consequence of rapid changes in economic and social structures, and that these changes in turn have a number of causal factors. One factor, which is sometimes overlooked, is international *economic integration*. Although difficult to quantify, there seems little doubt that the gradual integration of markets and economies in the EEC and in EFTA has contributed considerably to the structural changes in the economies of the Member countries. The increased competition resulting from the removal of trade barriers has in some cases exposed structural weaknesses and regional economic imbalances at an earlier stage than might otherwise have been the case. This applies in particular to the more peripheral and sparsely populated regions, where measures of support and protection may have delayed necessary structural changes. There is also a tendency, it seems, for inter-regional trade to develop more rapidly between the already most industrially developed, and centrally located regions in the various countries, than between these and the more remote areas. Such a development would tend to consolidate existing regional imbalances within the Area of the Association and leave the under-developed regions on the sidelines of the new currents.

The continued economic integration in Europe, in whatever form it may take, is bound over the years to affect a number of industries and regions. An active development policy, including systematic regional action programmes, ought, therefore, to be considered an indispensable corollary of our continued efforts to liberalize international trade. This seems to have become generally accepted, and there is a growing realization among EFTA Governments of the importance to the smooth and efficient operation of the Free Trade Area arrangement of a balanced economic development of the regions of the area. As the process of integration continues, it seems inevitable that regional economic policies, which are wholly within the competence of the governments of the individual EFTA countries, will tend to become of increasing concern to the Association as such. Recent experience seems to confirm this.

The Stockholm Convention itself is far from specific on the subject of regional development, nor has any attempt been made, at any subsequent point, to try to define any common regional development policy for EFTA as a group. However, this should not be taken to mean that regional economic development is of no concern to the Association at its present stage of development, nor that each Member country has a completely free hand under the Convention in its choice of means to implement regional policies at the national level.

One of the objectives of the Association, as set out in Article 2 of the Convention, is «to promote within the EFTA area and in each Member State a sustained expansion of economic activity, full employment and the *rational use of resources*». The existence of regional economic imbalances might imply that resources are not being used in a rational way. Thus, national regional policies aimed at ensuring a more efficient utilization of available resources, and thereby also a higher overall rate of growth in the national economies, would be in full conformity with this stated objective of EFTA co-operation.

It is also in full realization of this objective that, in all EFTA countries, remedies designed to correct regional imbalances have been in operation for a number of years. Although the extent to which intervention by central governments varies, of necessity, from one country to another, it would appear that no Member country would accept a policy of complete non-intervention.

On the other hand, «rational use of the resources» of the Area of Association infers that national policy measures should not be allowed to hinder progress towards an improved division of labour between Member countries. This is, after all, an important benefit to be derived from economic integration.

The complete removal of barriers to intra-area trade would also tend to make the impact of internal regional policy measures felt over wider geographic area, with possible repercussions on economic life in other Member countries.

The authors of the Stockholm Convention were aware of the possible conflicts that might arise between the pursuance of regional economic objectives on a purely national level and the principles of the Free Trade Area. The EFTA Governments recognized, by signing the Convention, that the economic policies (of which regional policies are an integral part) of each of them affect the economies of other Members, and that they will pursue these policies in a manner which serves to promote the objectives of the Association.

The Convention also puts certain limitations on the freedom of Member Governments in their choice of means in implementing national regional policies. The Convention provides that

no Member State shall maintain any form of *government aid*, the main purpose of which is to frustrate the benefits expected from the removal of duties and quantitative restrictions on intra-EFTA trade. The purpose of this provision is not, of course, to inhibit the freedom of Member countries to introduce financial or other aid measures as elements in internal regional economic policies. Such measures, however, might have effects which could be inconsistent with the principles of a free trade area. Aids given within the framework of overall national economic policy to rationalize the structure of industry would normally be compatible with the Convention, so long as the aid schemes do not interfere with *conditions of fair competition*.

I think it is generally agreed that there would not be interference with conditions of competition if the purpose of government assistance is limited to putting industries in development areas on an equal footing with industries in other regions of the country. Nor would it seem to be in the economic interest of EFTA to see that Member Governments in their regional policies favour the establishment of industries which in the long term would not be fully competitive in an enlarged integrated market, or able to withstand competition from third country industries.

I should like to conclude my discussion of these aspects of the matter by reiterating this: while it is true that it is the prerogative and responsibility of the individual EFTA governments to formulate and implement regional development policies, it is equally true that the letter and spirit of the EFTA Convention imposes certain limitations and a certain discipline on Member Governments in their pursuit of regional policy objectives.

* * *

The EFTA Secretariat has neither the authority nor the means to ensure that national regional development policies do in fact conform with the principles and provisions of the Convention, and that they are formulated with due consideration for the interests of other Member countries. The supervision of the application of the Convention relating to regional development lies with the EFTA Council. Our only ambition in the Secretariat is to be sufficiently and currently informed about what is actually taking place in the regional development field in the various Member countries, in order to serve the Council in this task. Another function of the Secretariat is, of course, to establish and co-ordinate contacts between national authorities in the regional development field.

The first «confrontation» of national policies took place in 1964, when a Colloquy of experienced officials from the EFTA countries reviewed broadly the regional development problems which each Member country had experienced,

and the policies which they had introduced to deal with them. Although the Colloquy did not attempt to make any specific recommendations or to reach any cut and dried conclusions, some points of interest emerged from the discussions. The Colloquy confirmed that in all EFTA countries the first objective of regional development policy was a national one: to use all resources as efficiently as possible in order to promote overall national growth and to spread the highest possible standard of living throughout the nation.

The Colloquy agreed on the need to engage all local populations and local or regional governments in the administration of agreed regional policies since the ultimate aim of most EFTA countries' regional policies was that a central government should end its intervention and after a while leave the implementation of special regional policies to regional or local authorities. The objective of intervention in the first place was not relief but constructive cure. Government intervention should be successful in initiating a fresh impetus, which, after the first stage, should be capable of maintaining its own momentum.

The Colloquy found that in all EFTA countries there was a desire to take proper account both of the individual character and the particular aspirations of the regions on the one hand, and of the national policy and interests on the other. It was not an easy matter, however, to decide just where the balance should be struck, and to say precisely which aspects should be decided and organized centrally and which aspects should be planned and organized in the regions. In general it was accepted that, whatever the regions were able to achieve from their own resources, the main financial provision must, in most countries, lie with the central government. The central government must also continue to be responsible for weighing the balance of advantages and establishing the order of priorities in regional development. Subject to this, it was clearly felt by the Colloquy that local and regional authorities must be closely associated with every aspect of formulating and implementing regional policies.

All EFTA countries employed as regional policy incentives a wide range of financial or material benefits which were available to individual persons or enterprises. The Colloquy spent some time discussing the various criteria to be taken into account in assessing direct financial assistance. A level of assistance, equivalent to the difference in cost between establishing an enterprise in the area on the entrepreneur's choice and of establishing it in the area of the government's choice was generally considered to be justifiable.

* * *

In the light of the Colloquy's findings, it was decided to attempt a new study in rather greater depth of one particular aspect of region

development and, following a Norwegian proposal, the subject chosen was *growth centres*.

The Secretariat, with its limited resources, was clearly not in a position to undertake such a complex study on its own, and the Council set up a working party composed of high officials responsible for administering regional policies and some academic experts, drawing on the valuable expert knowledge available in Member countries. The Council commissioned Mr. K. Allen of the University of Glasgow and Mr. T. Hermansen of the Norwegian Regional Development Fund as Consultants to the working party to prepare papers on the concepts and theory of growth centres and on service trades and growth centres.

The study was started in the summer of 1966, and after a series of meetings and visits to development areas in the Member countries, the working party submitted a voluminous report to the Council in March of this year. It is intended that the full report will be published in printed form some time this spring.

In the report the term «growth centre» is defined as an urban core with a surrounding area defined by an acceptable travel to work, and capable either of spontaneous or potential growth. One of the most important characteristics of a growth centre, the experts agreed, was that it should be capable of spreading the economic benefits of concentration and growth widely over the region in which it is situated.

The report devotes an important section to a discussion of the characteristics of growth centres in relation to various types of EFTA problem areas. In sparsely populated rural areas their principal purpose would be to serve as service centres for geographical areas of some considerable extent. In an undeveloped region their purpose would be somewhat similar, perhaps with some more emphasis on industrial diversification. In a depressed industrial region the purpose of growth centres is to provide a generating point for economic expansion, so that the whole region can gradually revive. In the pressured regions their principal purpose is to provide a counter magnet for population and economic activity in order to reduce pressures on existing towns and cities. The arguments in favour of concentration are very fully discussed in both Consultants' papers: maximum utilisation of investment, improvement in the range of services available to people and industry, external economies, diversification of economic activity and ability to withstand the effects of future structural changes.

The working party also spent a great deal of time on the questions of the size of growth centres and the intricate problems involved in the selection of centres. It concluded that it was virtually impossible to arrive at a definition of the ideal size of a centre since the nature of the circumstances of each problem region would suggest different sizes in different cir-

cumstances. Much would depend upon the geographical situation of a centre in relation to others, and the point at which self-sustaining growth might begin would depend upon particular regional and local conditions. The working party saw two stages in the task of selecting growth centres: the first was the collection and analysis of data, the second the practical political problems which faced governments when making such a choice. One difficult political problem was to avoid selecting as growth centres places where the current economic and social problems were most severe, instead of places which in the long run had the larger growth potential.

The report concludes by stressing that a growth centre policy is an important instrument for regional development. It does, however, leave it very much open to governments to consider whether the concept is applicable to the circumstances of a country or of a particular region.

* * *

It is my sincere hope that my intervention this morning will have given you an idea of the extent and character of EFTA's activities in the field of regional development and how far we have been able to progress so far.

As far as *future* activities are concerned the report on growth centres which is now before the EFTA Council suggests a number of subjects which the experts considered to be of importance for EFTA's continued activities in the field of regional development; of which I men-

tion the following: further quantitative work in the field of location of industry and the importance of external economies to industry; more research on the costs of providing infrastructure, an assessment of the inter-relationship of regional policies with national economic policies and with the effects of changes in the pattern of international co-operation.

EFTA's work in the field of regional development has hitherto almost exclusively concentrated on an economic assessment of the problems involved, although I think we all would agree that there are other aspects, particularly sociological ones, which are just as important and are likely to become more so.

The Secretariat is at present preparing a study of industrial zones and structures including industrial mobility, with particular reference to regional development policies. It is hoped that we can make a start on this by the end of this year. In the meantime we shall undertake a survey of industrial estates in the context of regional development which we hope to be able to finish at the beginning of next year.

Thus, there is no danger that EFTA will experience any lack of subjects for continued activities in this field in the time to come. I should like to conclude by repeating what I said in my introduction, namely that it seems inevitable that with continuing economic integration in Europe, in whatever form, regional problems and policies will become of increasing concern to the individual countries and consequently to EFTA as a market group.

Vikariat i

DISTRIKTENES UΤBYGGINGSFOND

Ved Utbyggingsfondets sekretariat i Oslo er det ledig et 2 års vikariat for konsulent III — konsulent I etter kvalifikasjoner. Ved eventuell ledighet i stillingen etter 2-årsfristens opphør, vil spørsmålet om fast ansettelse i stillingen bli tatt opp.

Stillingen kan søkes av jurister/siviløkonomer/sosialøkonomer, fortrinnsvis med praksis som saksbehandler i offentlig administrasjon, utbyggingsorganer, offentlige eller private finansieringsinstitusjoner e.l. Søkere bør ha god skriftlig framstillingsevne.

For konsulent III, lønnsklasse 17 i Statens lønnsregulativ, er begynnerlønnen for tiden kr. 28 870 pr. år, stigende til kr. 35 310 pr. år etter 8 års tjeneste. For konsulent II, lønnsklasse 19, er begynnerlønnen for tiden kr. 33 340 pr. år stigende til kr. 40 130 pr. år etter 6 års tjeneste, og for konsulent I, lønnsklasse 20, er begynnerlønnen kr. 40 130 pr. år stigende til kr. 42 700 pr. år etter 2 års tjeneste.

Fra lønnen trekkes 2 pst. innskudd i Statens pensjonskasse.

Overtid godtgjøres etter gjeldende regulativ for søker som måtte bli ansatt i lønnsklasse 17.

Den som tilsettes, må kunne nytte begge målformer.

Helseattest vil bli krevet.

Søknaden med rettkjente avskrifter av vitnemål og atester besendt snarest og senest innen 31. mai 1968 til

DISTRIKTENES UΤBYGGINGSFOND

Sekretariatet

Møllergrt. 1—3, Oslo 1.

Norsk bankstrukturpolitikk - et bomskudd?

I årene som er gått siden 2. verdenskrig har det skjedd store endringer i bankstrukturen i Norge. Antall banker har sunket sterkt som følge av fusjoner og oppkjøp. I 1945 var det 99 forretningsbanker og 606 sparebanker her i landet. I dag er tallene henholdsvis 48 og 526. Denne markerte overgang til større enheter i næringen har forsiktig vært bifalt av myndighetene, men ellers må man kunne si at myndighetenes politikk i denne prosess er til dels urealistisk, virker diskriminerende og mangler perspektiv.

Urealistisk.

Den er urealistisk fordi det i de konkrete tilfeller svært ofte ikke er mulig å følge opp myndighetenes intensjoner. I 1962 ble det avlevert en Stortingsmelding som gikk ut på et relativt desentralisert banksystem. Foruten de eksisterende bankene skulle det bygges opp sterke og levedyktige distriktsbanker, henholdsvis på Østlandet, Telemark, Sørlandet, Møre og Nord-Norge. Dette skulle skje ved en sammenslåing av de mindre banker i disse distrikter.

Dette har det vist seg svært vanskelig å få til i praksis. Det er to tungtveiende årsaker til dette. For det første blir disse bankene selv etter sammenslåingen for små. Det kan nevnes at om Sørlandsbanken A/S og Kristiansands og Oplands Privatbank A/S slås sammen til en distriktsbank for Sørlandet, som det er antydet, blir total forvaltningskapital på ca. 250 mill. kr. Dette vil bli en av de største distriktsbankene, men den blir nærmest ubetydelig i forhold til de største bankene som har 3—4 milliarder kr. i forvaltningskapital. Det er næringslivet i distriktene som får lide under for små banker. I Norge har vi mer enn i andre land satset på kapitalintensiv produksjon både på landjorden og på sjøen. Hvordan skal slike små distriktsbanker f.eks. kunne yte kreditter til shippingvirksomheten — der de store skip som bygges i dag koster både 100 mill. kroner og mer.

For det andre spiller lokalpatriotismen en stor rolle. Man vil sjeldent finne to jevnstore

banker som passer å slås sammen til en distriktsbank. Som regel er det en stor og en eller flere små banker rundt i regionen. Publikum på de mindre steder med de mindre banker vil føle at de kan bli dirigert fra nabodistriktet med den større banken. I slike situasjoner foretrekker man heller å «dirigeres» fra en nøytral bank. I dette tilfelle en større bank fra hovedstaden f.eks.

En tredje årsak kan også antagelig nevnes. Det kan tenkes at ledelsen i de aktuelle banker ikke kommer överens. I slike situasjoner er det jo håpløst å presse gjennom en sammenslåing. Alt i alt ser det ut til at myndighetenes linje i dette spørsmålet ikke alltid er gjennomførbar. Når man så i St.meld. nr. 35 (67—68) fastholder sin politikk, har man i virkeligheten kjørt seg fast.

Diskriminerende.

Det er nevnt områder der distriktsbanker bør opprettes. I disse områder skal bankene fusjonere med hverandre og ikke med større banker fra andre steder i landet. Dette er en diskriminering mot disse landsdelers banker i forhold til banker som ikke ligger i de angjeldende områder. For disse siste er det tydeligvis ikke så store betenkelskaper med å la større banker overta.

Foruten denne geografiske diskriminering er det også lagt opp til en økonomisk diskriminering av eiere av små banker i forhold til eiere av større banker. Det er nemlig krevet at ved fusjoner må også overtagelsespris godkjennes av myndighetene. Dette er intet annet enn en prisregulering av banker. Vanligvis har prisregulering og inngrep i markedstilpassingen et forståelig motiv (selv om virkningen ikke alltid er vellykket), men hvorfor eiere av en stor bank som overtar en mindre bank skal begunstiges på bekostning av eierne av denne mindre banken er ubegripelig. Myndighetene kan da ikke se det som sin oppgave å skaffe storbankene billige småbanker?

Man må vel ikke tro annet enn at den større bank her legger strengt forretningsmessige motiver til grunn for sitt pristilbud. En bankutvidelse er en investering som eierne foretar. Denne investeringen ville neppe finne sted om banken ikke over tiden regner med at dette er til fordel økonomisk. Hva den mindre bank i dag er verdt med aktiva etc., er av underordnet betydning. Det er den fremtidige inntjeningssevne som teller. Denne diskontert til idag gir regningsvarende pris. Dessuten kan det tenktes at den større bank med sitt apparat makter å bygge ut denne banken adskillig mer enn hva småbanken ville klart alene, og derfor kan bli enda mer rentabel.

Mangel på perspektiv.

I norsk bankstrukturpolitikk har man lett for å se på de enkelte distrikter som isolerte enheter. Man glemmer at de større banker vanligvis har kunder over hele landet, f.eks. foretak med bedrifter flere steder i landet. I våre dager med stadig bedrede kommunikasjoner og øket kontakt mellom de enkelte distrikter og landsdeler, er det forkastelig å tro at relativt små banker rundt om skal dekke behovet for banktjenester fullt ut.

Det som trengs, er flere store banker som arbeider over flere landsdeler. Det kan nevnes at i våre naboland har de største forretnings-

banker langt flere avdelingskontorer enn hos oss. Mens Den norske Creditbank har 67 filialer, har Svenska Handelsbanken 500, Københavns Handelsbank 240 og Kansallis-Osake-Pankki i Helsinki 405. I tillegg er det også, der det er behov for det, mindre banker som arbeider mer isolert innen enkelte distrikter.

I Norge er man redd for at enkelte banker skal bli for store. Vi har 3 forretningsbanker som skiller seg ut hva størrelse angår. Disse ligger på 3—4 milliarder kroner i forvaltning. Dette går for å være storbanker i Norge, men i virkeligheten er dette relativt små banker. Svenska Handelsbanken ligger på bortimot 20 milliarder n. kr. i forvaltning, Københavns Handelsbank på ca. 9 milliarder, og Kansallis-Osake-Pankki på ca. 7 milliarder. I en situasjon med friere kapitaltilførsel over landegrenser som kan bli aktuelt ved inntreden i EEC, står vi svært svakt. Våre «storbanks» kan lett slukkes av enkelte av disse skandinaviske bankene, for ikke å snakke om de virkelig store banker ute i Europa med en forvaltningskapital som i enkelte tilfeller går opp i over 100 milliarder.

Det vi burde diskutere idag er derfor ikke hvilken norsk bank som skal få lov til å låne ut penger i Lillesand, men om vi skal få et slagkraftig *norsk* bankvesen som er i stand til å møte de fremtidige utfordringer.

H. F.

har primært til oppgave å utføre databehandling for banker. Den første oppbyggingsfasen er på det nærmeste gjennomført, og vi forbereder nu den neste utviklingsfasen.

IDA har i Oslo en IBM 360/40 på 128 K og med store direkteaksesshukommelser, 2314, og del av et tilsvarende anlegg på Bergen Datasenter. Oslo-maskinen har on-line utstyr (2740, 2701 og 2702), og maskinene i Oslo og Bergen vil bli direkte sammenkoblet i løpet av høsten til et omfattende maskinsystem.

Vår systemavdeling på 20 personer må forsterkes, og vi søker

1. REALISTER - ØKONOMER - INGENIØRER

Søkere bør ha utdannelse fra universitet/høyskole eller tilsvarende, og gjerne med erfaring fra EDB.

Arbeidsoppgavene, som i en viss utstrekning vil være av forskningsnatur, vil bl. a. omfatte utvikling og konstruksjon av informasjons- og styringssystemer og forskjellige realtime applikasjoner for bank.

2. SYSTEMANALYTIKERE - PROGRAMMERERE

Søkere bør ha minst realartium, økonomisk gymnas eller tilsvarende, og helst erfaring fra EDB.

Arbeidsoppgavene vil bl. a. omfatte videre utvikling og programmering av våre nuværende bankrutiner og utvikling av nye rutiner som skal gå inn i IDA's totale, integrerte banksystem.

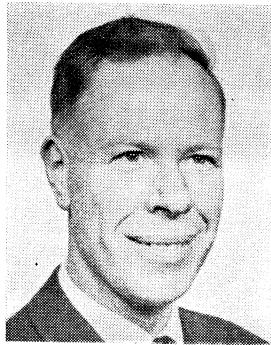
Direktør Omdal og systemsjef Schröder svarer gjerne på forespørslar, telefon Oslo 68 80 90.

Interesserte som vil arbeide i et dynamisk miljø med gode utviklingsmuligheter er velkommen med søknader (angi hvilken stilling som søkes, og tjenestegjøringssted, ev. preferanse) senest den 1. juni 1968.

IDA, INTEGRERT DATABEHANDLING A/s

POSTBOKS 6547, RODELØKKA, THV. MEYERS GT. 11, OSLO 5

Foreløpig innstilling fra myntutvalget

FULLMEKTIG MOGENS FRITSVOLD, NORGES BANK:

I samarbeid med Finansdepartementet har Norges Bank satt ned et utvalg med det mandat å utrede spørsmålet om sløyfing av de mindre valører i myntrekken, særlig 1- og 2-ørene. For øvrig skulle utvalget vurdere behovet for en ny myntserie og eventuelt legge fram forslag om dette.

Utvalget har direktør Per Mjelv, Norges Bank, som formann og består ellers av byråsjef Kjell Grimsvang, Finansdepartementet, direktør Arne Bakken, Den Kongelige Mynt, samt førstefullmektig Kjell Stixrud, Norges Bank; myntgravør Øivind Hansen har deltatt i arbeidet som sakkyndig. Fullmekting Mogens Fritsvold har vært utvalgets sekretær. Utvalget har lagt fram en foreløpig innstilling som er sendt offentlige instanser, næringsorganisasjoner m. v. til uttalelse. Norges Banks avdelinger er også bedt om å kommentere saken.

Den foreløpige konklusjon kan sammenfattes i følgende punkter:

- 1) Utmynting av 1- og 2-ører opphører straks. Utveksling fortsetter i den utstrekning disse valører etterspørres inntil de foreliggende beholdninger er oppbrukt.
 - 2) En baserer seg i fremtiden på en myntrekke som omfatter valørene 10-øre, 50-øre, 1-kroner og 5-kroner. I en overgangstid beholdes 5-øren og 25-øren. Spørsmålet om en skal ha en 10-kronemynt, må avgjøres senere.
 - 3) Det fastlegges preg for en ny myntserie.
 - 4) Størrelsen på 10-øren økes til 16,5 mm i diameter når hovedtyngden av 25-ørene er inndratt.
- Dersom 5-ører kan avskaffes i løpet av kort tid, beholdes formatet på denne mynt uforandret, hvis ikke, reduseres diameteren til 20 mm.

Størrelsen på de øvrige mynter beholdes uforandret.

- 5) Som myntmetall nytes kobbernikkel og bronse som tidligere. Spørsmålet om innføring av plettet mynt vurderes nærmere.
- 6) Sirkulerende mynt av tidligere utgaver inndras så snart forholdene tillater det.

Utvalget viser innledningsvis til at våre mynter har vært uforandret siden 1875 bortsett fra at sølv ble erstattet med kobbernikkel i 1924 og at det fra tid til annen har forekommet endringer i preget.

Behovet for endringer

Kronens kjøpekraft er i dag bare en brøkdel av hva den var da myntrekken ble fastlagt i 1875. Fra mange hold er det med jevne mellomrom reist spørsmål om ikke dette før eller senere bør få konsekvenser for vår myntrekke. Henvendelser til Norges Bank, innlegg i dagspressen samt en gallupundersøkelse fra mai 1965 tyder på at det er en alminnelig oppfatning at 1- og 2-ørene uten skadefirkiner kan avskaffes. Spørsmålet er også tatt opp i Stortingets spørretime. Sløyfing av 1- og 2-ører har en tid vært praktisert ved et norsk varemagan med godt resultat.

For automathandelen er det oppstått problemer ved at de mynter som sirkulerer i dag ikke er ensartet. En har tre pregutgaver med avvikende utforming. Kobbernikkelmynter av 1924 skiller seg mest ut fra de senere utgavene ved at den er hullet. Differansen i tykkelse mellom mynter av 1924-utgaven og myntene fra senere utgaver utgjør for 1-kronen ca. 0,3 mm. Det oppstår derfor problemer, særlig når kronestykene av 1924-utgaven blir brukt i automatene.

Fare for forvekslinger kan oppstå mellom enkelte valører. Utvalget viser til at det mellom 10-øren og 25-øren er en diameterforskjell på 2 mm. Med den pregutforming som disse myntene har hatt, mener mange at dette ikke gir en tilstrekkelig differensiering. Differansen er også 2 mm mellom 5-øren og 1-kronen, men da disse myntene er preget i forskjellig metall, synes faren for forveksling her å være mindre. Tilsvarende betraktninger kan gjøres gjeldende for 1-øren i forhold til 10-øren og 25-øren samt for 2-øren i forhold til 50-øren.

Avgjørende forhold som har en viss betydning men ikke må tillegges avgjørende vekt, nevner utvalget til slutt at metallverdiene for de tre laveste myntvalørene er høyere pr. enhet enn deres nominelle verdi samt at produksjonen av disse valører beslaglegger ca. 50 % av Den Kongelige Mynts produksjonskapasitet. Omtrent halvparten av 1- og 2-ørene som leveres ut fra Norges Bank kommer ikke tilbake til banken.

Myntreformer i enkelte land

Utvalget tar for seg en del myntreformer som er foreslått eller gjennomført i utlandet i de senere årene. Et gjennomgående trekk synes å være at en tilstreber en forenkling av myntrekken ved å sløyfe enkelte valører, særlig småmyntene.

Avskaffelse av de mindre valører

Av opplysninger mottatt fra Prisdirektoratet og andre fremgår at det alt overveiende antall priser i dag avrundes til nærmeste 5 eller 10 øre. Det kan ikke anses tvilsomt at denne utviklingen vil gå videre og at det er realistisk i fremtiden å regne med 10-øren som den minste mynt av noen praktisk betydning. Av beregninger utført for utvalget av Statistisk Sentralbyrå fremgår at sløyfing av 1- og 2-ørene vil være uten betydning for konsumprisindeksen, og at sløyfing av 5-øren med avrunding av alle priser til nærmeste 10-øre bare vil øke indeksen med 0,1 poeng.

Som nevnt foran er sløyfing av 1- og 2-ørene praktisert ved et norsk varemagasin med godt resultat. De erfaringer som er gjort, viser at det innen varehandelen kan oppnås rasjonalisering og praktiske fordeler både for forretningene og det kjøpende publikum dersom småmyntene avskaffes.

Land som er i ferd med, eller nylig har modernisert sin myntrekke, har en minste mynt av atskillig større verdi enn våre småmynter.

En har tidligere pekt på at ca. halvparten av 1- og 2-ørene som leveres ut fra Norges Bank ikke kommer tilbake til banken. Det virker lite sannsynlig at det skal være et vesentlig større behov for 1- og 2-ører enn for de øvrige valører. Forklaringen må være at en stor del av småmyntene forsvinner fra omsetningen.

Utvalget er på bakgrunn av ovenstående av-

den oppfatning at tiden er inne til å treffe vedtak om avskaffelse av småmyntene.

En antar at det vil være hensiktsmessig at dette gjennomføres suksessivt over et forholdsvis kort tidsrom på den måte at en straks stanser utmyntingen av 1- og 2-ørene, og — så langt de nåværende beholdninger rekker — fortsetter utvekslingen i den utstrekning myntene blir etterspurt. Med fjorårets forbruk ville utvekslingen kunne fortsette et par års tid.

Utvalget mener også etter det som er sagt foran, at en bør ta sikte på å avskaffe 5-øren, men at det for denne valør kan være grunn til å ha en noe lengre overgangstid, slik at en eksempelvis tar sikte på å sløyfe den senest i løpet av første halvdel av 1970-årene.

Den nye myntrekken

Dersom 1-, 2- og 5-øren avskaffes, skulle det ikke være behov for 25-øren, da alle priser vil bli avrundet til nærmeste 10 øre. En har også fått opplyst at 25-øren er i ferd med å tape terreng som automatmynt. Ut fra dette skulle en kunne basere seg på at 25-øren etter hvert blir overflødig. Den må imidlertid beholdes i en overgangstid, inntil behovet for 25-øren som automatmynt er falt bort.

Det kan reises spørsmål om en i stedet for 25-ører skal innføre en 20-øremynt. Utvalget antar at det ikke vil være behov for en 20-øre til bruk i automater og kan heller ikke se at det for øvrig foreligger sterke nok grunner til å innføre en slik mynt.

Utvalget har drøftet behovet for en 10-kronemynt. På det nåværende tidspunkt er det ikke aktuelt å erstatte 10-kronesedlene med mynt. Det er neppe heller aktuelt i dag å utmynte en 10-krone som skal sirkulere side om side med sedlene av samme verdi. Om det senere skal introduseres en 10-kronemynt, vil sannsynligvis i første rekke bero på automat-handelens behov.

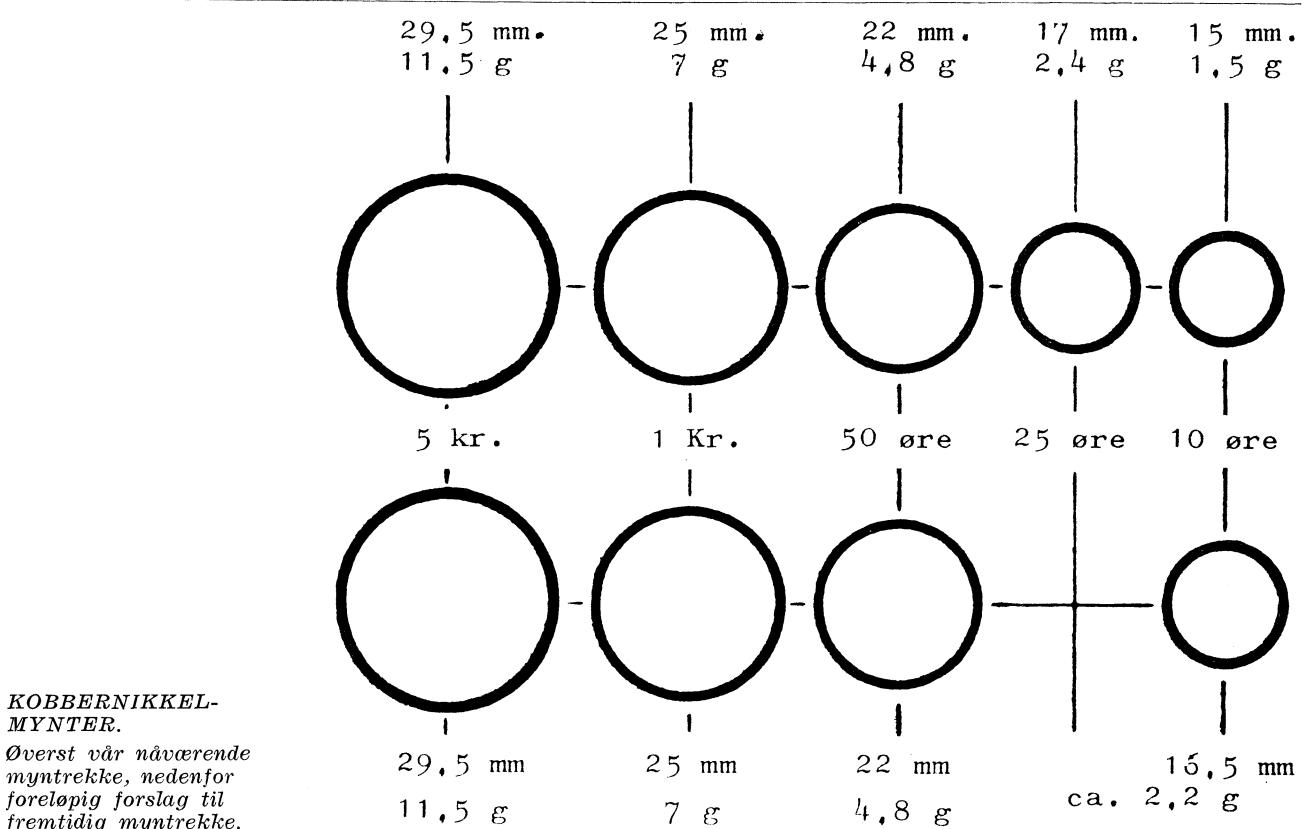
Ny pregutgave

For å få den sirkulerende myntmasse mer ensartet mener utvalget at det bør utgis en ny pregutgave.

I denne forbindelse har utvalget drøftet spørsmålet om *endringer av myntenes størrelse*.

Det er en vanlig oppfatning blant myntverkene at det gunstigste diameterområdet for mynt ligger mellom 15 og 32 mm. De forskjellige land har imidlertid ut fra tradisjon etc. varierende oppfatning av hvilke myntstørrelser som med rimelighet kan aksepteres.

Utvalget mener at 1-kronen og 50-øren bør beholdes uforandret i format ikke minst av hensyn til automathandelen som ellers vil få store utgifter til ombygging av myntmekanismerne. En drøftet spørsmålet om forandring av størrelsen på 5-kronemynten, men kom til at også denne burde beholdes som nå. Når 25-

øren sløyfes, mener utvalget at 10-øren som av mange regnes for å være for liten til å være praktisk i bruk, kan gjøres større. Utvalget foreslår en diameter på 16,5 mm. En alminnelig innvending mot 5-øren er at den er unødvendig stor og tung. Utvalget foreslår at dersom 5-øren kan avskaffes i løpet av kort tid beholdes formatet på denne mynt uforandret, hvis ikke reduseres diameteren til 20 mm.

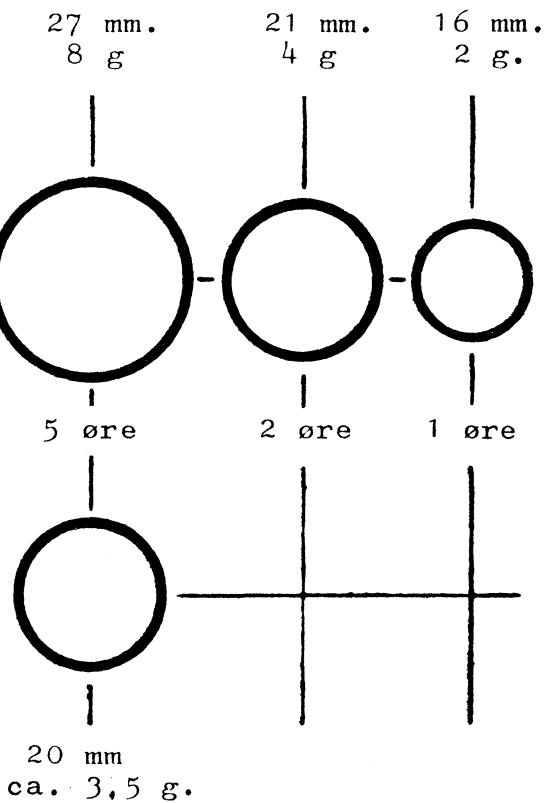
Som *myntmetall* foreslås nyttet kobbernickel og bronse som tidligere. Spørsmålet om innføring av plettert mynt vurderes nærmere. Plettert mynt vil si at det omkring en kjerne av for eksempel kobber, legges et lag av et annet metall.

Sirkulerende mynt av tidligere utgaver foreslås inndratt så snart forholdene tillater det.

På figuren er gjengitt en illustrasjon av størrelsen på våre nåværende mynter og myntene i utvalgets foreløpige forslag til ny myntrekke.

Utvalget vil motta uttalelsene om forslaget innen 15. mai 1968 og vil deretter utarbeide sin endelige innstilling.

Det er samtidig satt i gang arbeid med pregutforming for en ny myntserie. Den Kongelige Mynt har fått i oppdrag å legge fram forslag i samarbeid med et utvalg av sakkyndige. Som sakkyndige er oppnevnt arkitekt Bernt Heiberg, billedhugger Hans Jacob Meyer, førstekonservator Kolbjørn Skaare og tidligere første-arkivar Halvard Trætteberg.

BRONSEMYNTER

Svar til dosent Hans Heli's debattinnlegg i nr. 4.

Av Ottar Brox.

1. Når jeg sier at «mellomleddene spiller en sekundær rolle i den totale sammenhengen», så mener dosent Heli at dette er en «impulsiv meningsytring» som ikke har noen «relevans i økonomisk analyse» av fiskerinæringen.

Det jeg prøvde å få fram var at det er primærprodusentenes beslutninger som avgjør det norske fiskekvantumet, og verdensmarkeds pris som bestemmer hva vi skal få for det. Sekundærleddene har liten innflytelse på begge disse faktorene. Dette kommer godt fram om vi sammenlikner med en kontrasterende organisasjonsform, der et konsern driver fisket med egne båter, og selger gjennom sine egne supermarketkjeder i utlandet. Om vi f.eks. i Norge i dag endrer tilpassingsbetingelsene slik at omsettere får større muligheter til å maksimere profitt, endres verken volum eller priser. Om vi derimot endrer tilpassingsbetingelsene slik at det blir mer lønnsomt for kystbefolkningen å drive fiske, har dette innlysende konsekvenser for volumet og dermed eksportverdien.

2. Heli mener at den sekundære produksjon og omsetning som drives av de som *lett* kan engasjere seg, er liten. Mitt poeng var at en viss del av omsetterne vil være *marginale* i den forstand at mindre variasjoner i profittmarginen vil avgjøre om de vil delta i fiskeomsetting eller om de skal engasjere seg i alternativ virksomhet, si opp folk og la lokalene stå tomme eller leie dem bort etc.

Hit hører vel sannsynligvis såvel tørrfisk-

eksportører i Bergen som mange allsidige bedrifter på kysten, og vel også næringsmiddelkonserner med et bredt produktspesker (om de da ikke er integrert i detaljist-kjeder). En del andre fiskekjøpere uten alternative inntektsmuligheter, godt organiserte samvirkelag og salgsorganisasjoner som tar sikte på andre mål enn å maksimere profitt (som f.eks. å sikre busettinga på kysten) vil ikke være marginale i denne forstand, særlig om det er enighet om at det offentlige ikke har råd til å la dem innstille virksomheten.

3. Det er *ikke* ikke-økonomiske faktorer som får folk til f.eks. å velge en tilpassing som gir flere kroner. Det å slippe å betale husleie er vel en *økonomisk* faktor? Forskjellen i kontantinntekt mellom to slike tilpassinger er vel nettopp et tilnærmet uttrykk for hva slike faktorer betyr økonomisk. — Forståelse av den slags forhold er helt nødvendig om en skal kunne si noe som har betydning i f.eks. en diskusjon om norsk fiskeripolitikk.

4. Det er etter min mening litt demagogisk av dosenten å si at jeg «foreslår statsbidrag» og at det skal «eksporteres til *under* markedspris». Jeg prøvde bare å vise at det har mye å si *hvordan* statens støtte til fiskerinæringen gis, og for å demonstrere hva dette kunne bety foreslo jeg «å bruke en brøkdel av statens støtte til fiskeriene» til å dekke utgiftene ved drifta av Frionor. Effekten oppnås gjennom strukturendringer i næringen, og ikke gjennom økt subsidiering.

„Möglichkeiten der Tarifpolitik im Verkehr“

SAMLING STUDIEN,
REIHE VERKEHR NR. 1
EWG BRÜSSEL 1965. 183 SIDER.

Traktaten om opprettelse av det Europeiske Økonomiske Fellesskap inneholder p.g.a. manglende enighet ved undertegnelsen, svært lite konkret om utformingen av den felles transportpolitikk. Dette, sammen med det faktum at landene i Fellesmarkedet tradisjonelt har til dels motstridende syn på hvilken grad av frihet det bør være m.h.t. prisdannelse på transportmarkedet, har ført til mange lange diskusjoner. Denne diskusjonen om hvordan den praktiske transportpolitikk bør utformes, har foregått, og foregår fremdeles, både innen Fellesskapets organer, blant transportøkonomer ved universiteter og høgskoler og blant transportbrukere og — utøvere.

For å ha et bedre økonomisk-teoretisk fundament for sine forslag til prispolitikk for transporttjenester og for bruk av infrastruktur, besluttet Kommisjonen i 1963 å nedsette en gruppe uavhengige sakkyndige. Disse fikk i oppdrag å utrede mulighetene for gjennomføring av en prispolitikk basert på økonomisk teori, og de kriterier som en der har utviklet for prissetting.

Gruppen besto av økonomiprofessorene, Maurice Allais, Frankrike (formann), Mario Del Viscovo, Italia, Louis Duquesne de la Vignelle, Belgia, Coenraad Jan Oort, Nederland og Hellmuth Stefan Seidenfus, Tyskland. Den la frem sitt arbeid i 1965.

Boken er delt i tre deler. Første del omhandler teorien om optimal faktorinnsats for produsentene og om hvordan denne teori kan anvendes på transportmarkedet. Man innfører her et skille mellom to typer av sektorer, som gjennom hele boken behandles separat. Det er den differensierte og den ikke-differensierte sektor. Den første kan vi si omfatter virksomheter hvor den gunstigste produksjonsteknikk fremkommer når flere adskilte enheter fremstiller produktet. Den andre er da den hvor disse betingelsene ikke lar seg oppfylle. Transportinfrastrukturen (veger, jernbanelinjer, terminaler) og de tjenester den yter, er «udelelige» og faller i den ikke-differensierte sektor. De tjenestene transportmidlene yter, faller derimot i den differensierte sektor.

Anwendbarheten av teorien om optimal faktorinnsats på transportvegene diskuteres i et

eget kapittel, hvor man også skiller mellom investeringsproblemet og selve prisfastsettelsesproblemet.

Rekkevidden og betydningen av en optimal faktorinnsats er viet et kapittel. Herunder diskutes sentrale problemer m.h.t. marginalbetingelsene, kostnadsminalisering, utligning av tilbud og etterspørsel og investering og drift under målsettingen optimal faktorinnsats. Videre tar man her opp det vesentlige problem med inntektsfordelingen og med hvordan kostnadene skal tilskrives de forskjellige produkter.

Annen hoveddel gir en oversikt over de transportpolitiske valgmuligheter man står overfor. Hele boken er viet studiet av hvilke muligheter man gjennom fri konkurranse har for å nå målet optimal faktorinnsats, dvs. en best mulig utnyttelse av de ressurser man har til disposisjon. Transportpolitikken kan imidlertid også brukes som et ledd i en større sammenheng. Et kapittel i annen del gir en oversikt over alternative målsettinger for transportpolitikken. Transportpolitikken har vært et ofte nyttet *konjunkturpolitisk* virkemiddel. Her skal vi bare bemerke at dette ut fra et rent transportøkonomisk synspunkt er lite ønskelig. Tilstrekkelig transportkapasitet er en nødvendig betingelse for økonomisk vekst. Investeringen i transportinfrastrukturen blir av denne grunn ofte sett på bl. a som et velegnet virkemiddel i distriktsutbyggingen. Om vegutbygging er et tilstrekkelig middel er en annen sak. Men utvilsomt gjør sosiale krav og mulighetene for eksterne virkninger av vegutløsnings, at vegene bør bygges på steder hvor det økonomisk sett ikke er lønnsomt på kort sikt. Målet generell økonomisk vekst bør således ta hensyn til den regionale utvikling, den industrielle desentralisering og trafikkflyten i byene. Transportpolitikken kommer derfor inn som et viktig virkemiddel. Transportpolitikken kan også brukes som middel til å oppnå spesielle mål på andre områder en transport via *understøttelser gjennom pris/avgiftspolitikken*. Bør målsettinger om inntektsfordelingen ha noe å si for transportsektoren og/eller bør transportpolitikken brukes som middel i *inntektsutjevninga* på andre områder?

Spørsmålet bør teoretisk sett besvares med et nei, men det kan imidlertid være motsetninger mellom de resultater en fri markedsøkonomi fører til og de syn man har på en «riktig» inntektsfordeling. Rent teoretisk er det ingen uoverensstemmelse mellom betingelsene for en optimal faktorinnsats og enhver samfunnsmessig godtatt inntektsfordeling. Dette er imidlertid bare tilfelle når det er mulig å foreta enhver omfordeling av inntekten slik at betingelsene om optimal faktorinnsats blir ubevert av den. I praksis er denne forutsetning ikke tilstede. Problemet med inntektsfordelingen er derfor sentralt i en slik markedsform.

Del tre i boken behandler forskjellige mulige prissystem. Transportvegene og transporttjenestene behandles hver for seg. For transportvegene omtales følgende systemer: (1) Das praktische System wirtschaftlicher Entgelte (2) Das System der Entwicklungskosten, (3) Das System der kalkulierten Gesamtkosten, og (4) og (5) das System des Haushaltsausgleich mit og ohne Anleihen. Dessuten angis en rekke varianter av disse.

Prisdannelsen i det førstnevnte system skjer ved at prisen for bruk av veg settes lik grensekostnaden når kapasiteten ikke er fullt utnyttet. (Denne pris kalles das Kostenentgelt) Ved økonomisk overutnyttelse settes prisen lik grensekostnaden pluss et tillegg som gjør at ettersporselen tilsvarer tilstedeværende kapasitet. (Dette tillegg kalles das reine Entgelt). På landeveg foreslås prisen (das Kostenentgelt) oppkrevet i form av en kombinasjon av en drivstoffavgift og motorvognskatt. Das reine Entgelt burde differensieres sterkt i tid og rom, men i sin ytterste konsekvens er dette umulig. Her må dessuten vurderes mot hverandre kostnadene ved oppkrevning av betalingen. (Fra England vet vi at de tekniske problem stort sett er løst).

Dette første prissystemet har som primært mål en optimal utnytting av ressursene. Das System der Entwicklungskosten (2), har delvis samme siktepunkt. «Im grossen und ganzen will die Theorie der Entwicklungskosten die Preise für die Nutzung der Verkehrswägen auf der Grundlage der Grenzkosten ihrer Bereitstellung ermitteln». Den nærmere presisering av denne pristeori er for innviklet og omstendelig til å ta med her. Både av denne teori og len tilsvarende i das System der kalkulerten Gesamtkosten (3) finnes det en rekke varianter. Dette tredje systemet er dessuten svært ikt det fjerde og femte, avhengig av hvilken definisjon man velger av «Gesamtkosten». Alle disse tre prissystemer forsøker, under tensyntagen til at konkurransebetingelsene nellom transportselskapene ikke skal bli forskjøvet, å ta hensyn til at de forskjellige transportmidler skal dekke sine kostnader.

I boken drøfter man fordeler og svakheter ved disse forskjellige systemer ut fra både et

teoretisk og et praktisk synspunkt. Det understrekkes imidlertid at «die endgültige Wahl nur eine politische Wahl sein kann».

Gruppen er imidlertid enig om at ved ethvert av de diskuterte systemer er unntaksbestemmelser nødvendig. Den fremhever videre systemet med «wirtschaftlichen Entgelte» og en eller annen variant av systemet med «Haushaltsausgleich» som de som er best egnet. «Die günstigste Lösung hängt von dem jeweiligen Einzelfall ab, und es erscheint keineswegs wünschenswert, unter Berufung auf das Prinzip der Gleichbehandlung in allen Fällen das gleiche System anzuwenden, während die Voraussetzungen sehr unterschiedlich sein können. Die optimale Politik kann sich nicht aus konsequenter Anwendung eines einziges System ergeben; wird eine wirkungsvolle Politik angestrebt, so muss sie zwangsläufig vielschichtig sein und die Einzelfälle berücksichtigen. Selbst unter dem ausschliesslichen Gesichtspunkt eines optimalen Faktoreinsatzes gibt es und kann es in diesem Bereich in der Praxis keine Formel geben, die als allgemeingültig angesprochen werden kann».

Også når man vurderer alternative prissystem for transporttjenestene er det primære utgangspunkt å sikre en optimal faktorinnsats. Videre er utgangspunktet at dersom det foreligger muligheter for ruinerende konkurranse eller misbruk av monopolsituasjoner, må den frie prisdannelsene innskrenkes. Ellers er denne å foretrekke. Da man i den nåværende situasjon ikke har tilstrekkelige empirisk informasjon til å kunne vurdere den reelle fare for at slike situasjoner kan oppstå, har gruppen valgt en pragmatisk fremgangsmåte. Man foreslår en skrittvis innføring av en samlet koherent transportpolitikk, som ikke er fastlagt på forhånd, men som mer bygger på den erfaring man får underveis.

Hvor man fastslår eksistensen av ruinerende konkurranse må minimumstariffer innføres, og hvor misbruk av monopolsituasjoner oppstår må maksimumstariffer benyttes. I alle situasjoner hvor slike forhold ikke finnes, bør en progressiv nedbygging av beskrankningene begynne. Man sikter her mot en fri prisdannelse hvor dette erfartingsmessig synes mulig. Ved «gaffeltariffer» (Margendarifen) bør grensene etterhvert utvides og de faste tariffer bør etterhvert erstattes med gaffeltariffer. Dette er skjematiske fremgangsmåter man har tenkt anvendt. Kriteriene for fastsetting av den nedre og den øvre grense diskuteres inngående. Tilsvarende behandles «gaffelprissystemet», problemet med prisdifferensiering og sammenhengen mellom prispolitikken og bestemte andre aspekter av transportpolitiken.

En stor svakhet ved rapporten er den dårlige redigeringen. Dette gir seg utslag i mange gjentagelser og overlappinger. For en som er

XIII. - Nordiske Konferanse for yngre sosialøkonomer

I Sosialøkonomisk Samfunns regi Voksenåsen 19. — 22. juni 1968

Nordiske møter for yngre sosialøkonomer ble for første gang arrangert i Stockholm i 1936 og fortsatte i Helsinki året etter. I de første årene fant sammenkomstene sted hvert eller annet hvert år, bare avbrutt av perioden 1940-45. I den senere tid har det vanligvis gått 3 år mellom hver konferanse og årets møte er det 13. i rekken. Det nordiske samarbeidet mellom økonomene har vært gjenstand for stor interesse fra bedrifter og institusjoner, og dette har gjort det mulig å sikre en bred deltagelse i disse møtene fra norsk side.

For årets konferanse har man valgt som motto: «Styrer vi utviklingen eller styrer den oss?» med følgende presisering: Er det innenfor vårt nåværende økonomiske system mulig å bestemme seg for de mer langsiktige målsettinger på de forskjellige områder av det økonomiske liv? I tilfelle man kan det, har en da tilstrekkelige effektive virkemidler til å påvirke utviklingen i den riktige retning? Eller er det slik at vi faktisk er blitt «slaver av systemet» og derved gjennom den økonomiske politikk bare kan foreta små justeringer (konjunkturregulering) og i liten grad påvirke utviklingen på lengre sikt.

FORTS. FRA SIDE 31

uvant med de tyske begrepene vil spesielt den første del av boken bli tungt stoff. Disse to forhold gjør at man bør beregne god tid ved lesingen, dersom stoffet skal fordøyes. Alle sine svakheter til tross vil boken imidlertid måtte gis en sentral plass i litteraturen som behandler disse problemer. At temaet som behandles er sentralt, både i Norge og Europa ellers viser det faktum at den Europeiske Transportministerkonferansen i oktober i fjor viet sitt annet symposium disse problemer. Delvis de samme problemer var også emnet for Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskningsseminar i Stockholm i november.

Stein Blindheim.

Innenfor en slik ramme tas noen av de mest aktuelle økonomiske problemkompleks opp til debatt. Konferansens program er følgende:

- Konferansen åpnes ved finansminister, professor OLE MYRVOLL.
 - Innledningsforedrag: «Styrer vi utviklingen eller styrer den oss?» ved byråsjef PER SCHREINER, Finansdepartementet.
 - Pol.mag. LARS ENGWALL. Stockholm Universitet:
Næringslivets strukturproblemer.
Strukturproblemer — konjunkturproblemer.
Mangel på kapital eller prioritering.
Teknologisk utvikling.
Omstillingsproblemer.
 - Amanuensis, cand.polit. SØREN KJELDSEN-KRAGH, Handelshøjskolen i København:
Markedsproblematikken.
Fordeler og ulemper med store markeder.
Styringsmulighetene innenfor de store økonomiske integrasjoner.
 - Pol.kand. LARS CHRISTER JOHANS, Svenska Handelshögskolan i Helsingfors:
Urbanisering — Distriktsutbygging.
Distriktsproblemene innenfor vårt økonomiske system.
Konsentrasjonstendensene en konsekvens av systemet?
 - Cand.oecon. PER KLEPPE, Landsorganisasjonen i Norge:
Pris- og inntektsproblemet.
Pris- og lønnsspiralen i det moderne samfunn.
Myndighetene og lønnsutviklingen.
Organisasjonenes ansvar.
- Etter foredragene følger forberedte innlegg ved deltakere fra de andre land.
Deretter generell diskusjon.
- Konferansen avsluttes med et oppsummerende rundeboardsordskifte.